

Handläggare
Selma Musabasic
Telefon: 0850829269**Till**
Kommunstyrelsens ekonomi-
och trygghetsutskott

Konjunkturärende med planeringsförutsättningar för budget 2024-2026

Stadsledningskontorets förslag till beslut

Kommunstyrelsens ekonomi- och trygghetsutskott beslutar följande. Lägesrapport om konjunkturen i Stockholm med planeringsförutsättningar för budget 2024-2026 läggs till handlingarna.

Sammanfattning

Sveriges ekonomi har gått in i en lågkonjunktur som fördjupas under år 2024. Både hushåll och företag pressas av hög inflation och ett allt högre ränteläge. Inflationen väntas vara hög hela 2023 och uppgå till nära 9 procent (KPI), vilket är den högsta nivån på över 30 år. Trots den sämre konjunkturen fortsätter arbetsmarknaden att vara stark. Bristen på arbetskraft i näringslivet och i offentlig sektor är fortfarande stor. Enligt konjunkturinstitutet väntas dock arbetslösheten stiga från 7,5 procent år 2022 till 8,2 procent under år 2023.

Handelskammarens senaste konjunkturbarometer för Stockholms län visar att konjunkturen är svagare än normalt. Stockholms arbetsmarknad är dock fortsatt stark, vilket understryks av att 32 procent av företagen i handelskammarens rapport anger att de har arbetskraftsbrist. Antalet lediga platser hos Arbetsförmedlingen är också fortsatt högt. Den öppna arbetslösheten i staden är nu lägre än före pandemin, samtidigt ligger långtidsarbetslösheten kvar på en hög nivå. Många av de arbetslösa har inte den kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden och bristen på arbetskraft är en av de främsta utmaningarna för tillväxten i Stockholm. Fortsatta satsningar för att få personer långt från arbetsmarknaden i jobb är prioriterat.

Sveriges Kommuner och Regioner bedömer att det reala skatteunderlaget ökar med i genomsnitt endast 1,1 procent under åren 2023-2026, detta trots att det nominella skatteunderlaget förväntas öka något mer än ett historiskt genomsnitt. År 2023 förväntas det reala skatteunderlaget minska med 2,5 procent. Framförallt är det lönesummans bidrag som håller tillbaka

utvecklingen. Först år 2025 är det reala skatteunderlaget tillbaka i nivå med 2022, då skatteunderlaget hade en stark tillväxt.

Under 2022 var befolkningsutvecklingen fortsatt relativt svag i både Sverige och Stockholm. Stockholms stad hade vid årsskiftet en folkmängd på cirka 985 000 och ökningen uppgick till cirka 6 000 personer. För tredje året i rad var det fler som flyttade från Stockholms stad till andra kommuner i riket än till staden. Det negativa flyttnettot (inflyttade-utflyttade) inrikes minskade dock år 2022 i jämförelse med år 2021. Stadens utrikes flyttnetto var positivt år 2022 och ökade i jämförelse med år 2021, men är fortfarande betydligt lägre än åren före pandemin. Det föddes färre barn i Stockholms stad år 2022 jämfört med år 2021.

Även om takten i stadens befolkningstillväxt inte är lika snabb som tidigare, beräknas ökningen bli nära 7 000 personer om året fram till år 2032. Den åldersgrupp som ökar i särklass mest är de äldsta i befolkningen. Fram till år 2032 förväntas antalet äldre över 80 år öka med 45 procent jämfört med år 2023, vilket är betydligt mer än ökningen av andelen personer i yrkesför ålder. Det medför en ökad konkurrens om arbetskraft och att välfärdens framtida kompetensförsörjning blir allt svårare att lösa. Befolkningstillväxten ger ökade behov av såväl välfärd som investeringar, i bland annat bostäder, skolbyggnader, idrottsanläggningar och äldreboenden.

Stockholms stad har högt ställda mål gällande bostadsbyggande och har ambitionen att bli en klimatpositiv stad till år 2030.

Investeringsplanerna för kommunkoncernen de kommande fem åren är fortsatt höga och beräknas uppgå till mellan 21-23 mdkr per år. Staden är även medfinansiär i angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i ett antal stora statliga och regionala infrastrukturprojekt i Stockholm. Kvarvarande beslutade åtaganden för staden uppgår till sammanlagt cirka 9,3 mdkr under perioden 2023-2028.

För att staden ska kunna möta det växande behovet av välfärd och investeringar samt bli en klimatpositiv stad till år 2030 behöver staden bibehålla sin finansiella styrka och upprätthålla en hållbar egenfinansieringsgrad. Det kräver nytänkande, noggrann projektstyrning och kostnadskontroll samt utvecklad samverkan kring prioriteringar i investeringsplanen. Detta för att säkra de finansiella nyckeltalen och handlingsmöjligheterna och därigenom motståndskraften att klara framtida störningar och samhällskriser.

Sammanfattningsvis är utmaningarna för stadens ekonomi mycket stora för perioden 2024–2026.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av finansavdelningen i samarbete med välfärdsavdelningen, stadsutvecklingsavdelningen, staben samt Stockholms Stadshus AB.

Ärendet

Enligt kommunallagen ska budgeten innehålla en plan för ekonomisk förvaltning för en period om tre år, där budgetåret utgör periodens första år. Stadens *Konjunkturärende med planeringsförutsättningar för budget 2024-2026* utgör en del av budgetberedningen och redovisar en plan för stadens ekonomi de kommande tre åren. Ärendet ger en samlad bild av de senaste årens utveckling och de faktorer som bedöms få störst påverkan på verksamhet och ekonomi de kommande åren. Stadens nämnder och bolagsstyrelser har redovisat sina planer för åren 2024 till och med 2026. Nämndernas och bolagsstyrelsernas analys av utvecklingen för treårsperioden ligger delvis till grund för ärendet, vilket förstärker långsiktigheten i planeringen.

Fredrik Jurdell
Stadsdirektör

Susanne Tiderman
Ekonomidirektör

Konjunkturärende med planeringsförutsättningar för budget 2024-2026

Innehåll

Stadsledningskontorets förslag till beslut	1
Sammanfattning	1
Ärendets beredning	3
Ärendet	3
Konjunkturläget och finansiering av stadens verksamheter	5
Svag global tillväxt 2023	5
Den svenska ekonomin går in i en lågkonjunktur 2023	5
Svagare konjunktur i Stockholm	7
Bostadsbyggande med utmaningar	8
Långtidsarbetslösheten riskerar att bita sig fast	8
Fortsatt brist på arbetskraft	9
Skatteunderlagsutvecklingen	10
Vårpropositionen	11
God ekonomisk hushållning	12
Demografiska förändringar och deras påverkan på stadens kostnader ..	12
Försörjningskvoten stiger	15
Ekonomiskt bistånd	16
Mottagande av anvisade nyanlända och skyddsbehövande från Ukraina	17
Pedagogiska verksamheter	20
Äldreomsorg	21
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	23
Lokalförsörjning i stadens verksamheter	25
Kompetensförsörjning	26
Varu- och tjänsteförsörjning	33
Trygghets- och säkerhetsarbete	34
Kommunkoncernens investeringar	36
Investerings- och finansieringsstrategi	37
Nämndernas investeringsplaner	42
Koncernen Stockholms Stadshus AB	49
Kommunkoncernens skuldutveckling och finansiering av investeringar ..	52
Planeringsförutsättningar för 2024 till 2026	59
Resultatbudget	60

Konjunkturläget och finansiering av stadens verksamheter

Svag global tillväxt 2023

Tillväxten i världsekonomin dämpades under år 2022 bland annat till följd av hög inflation och stigande räntor. Kriget i Ukraina är en viktig bakomliggande faktor, men även utmaningarna i kinesisk ekonomi med störningar i leverantörskedjorna till följd av nolltoleransen mot covid-19. Internationella valutafonden, IMF, bedömer att global BNP växte med 3,2 procent år 2022, vilket kan jämföras med 6 procent under 2021. Utsikterna för den globala tillväxten har förbättrats något den senaste tiden, framför allt till följd av Kinas starka återhämtning med en beräknad BNP-tillväxt på drygt 5 procent. De kinesiska hushållens konsumtion driver tillväxten efter att ha hållits tillbaka av hög smittspridning och strikta restriktioner. Kina väntas enligt IMF stå för en tredjedel av den globala tillväxten under 2023. Samtidigt förväntas en marginell tillväxt i såväl USA som euroområdet under år 2023 och att den fortsätter vara svag under 2024. Konjunkturinstitutet (KI) bedömer att den globala tillväxten sammantaget blir svag under 2023 och 2024 och väntas ligga på cirka 2,6 respektive 2,9 procent.

Till skillnad från i EU och USA är inflationen i Kina låg. Den höga inflationen i både USA och euroområdet väntas falla tillbaka under 2023 och ligga nära centralbankernas inflationsmål vid slutet av 2024. Bankturbulensen i USA och Europa har samtidigt ökat riskerna för finansiell instabilitet och IMF beskriver osäkerheten i världsekonomin som exceptionellt hög.

BNP-tillväxt i procent jämfört med året innan

	2022	2023	2024
BNP i världen	3,2	2,6	2,9
BNP i Kina	3,1	5,4	5,2
BNP i USA	2,1	1,3	0,9
BNP i euroområdet	3,5	0,6	1,1

Källa: Konjunkturläget mars 2023, Konjunkturinstitutet

Den svenska ekonomin går in i en lågkonjunktur 2023

Svensk ekonomi går in i en lågkonjunktur under 2023 enligt KI:s senaste prognos från den 29 mars. Både hushåll och företag pressas av den höga inflationen och det allt högre ränteläget. Hushållen drar ned på konsumtionen och bostadsinvesteringarna faller kraftigt. KI beräknar att bostadsinvesteringarna faller med 18 procent under helåret 2023 till följd av sjunkande bostadspriser och ökade produktionskostnader. Även exportsektorn påverkas av en vikande konjunktur i omvärlden och Sverige beräknas få en negativ

BNP-tillväxt under 2023 och det dröjer till 2025 innan konjunkturen vänder uppåt.

Inflationstakten enligt KPI var 10,6 procent i mars 2023, en nedgång från februari då den var 12,0 procent, enligt KPIF¹ (konsumentprisindex med fast ränta) var ökningstakten 8,0 procent. Precis som de flesta andra centralbanker i världen har den svenska Riksbanken stramat åt penningpolitiken det senaste året för att få ner inflationen. Från maj 2022 till april 2023 har styrräntan höjts med 3,5 procentenheter, från 0,0 till 3,5 procent. KI bedömer att höjningscykeln är över i juli i år då styrräntan ligger på 3,75 procent. Det har tagit längre tid än vad som tidigare förutsetts för inflationen att vända nedåt. Exklusive energi beräknas inflationen förbli hög under hela 2023 och det dröjer till det andra kvartalet 2024 innan inflationen kommer ner till 2 procent.

Det mest oväntade är att arbetsmarknaden fortsätter att vara stark trots den sämre konjunkturen. Bristen på arbetskraft i näringslivet och i offentlig sektor är fortfarande stor och anställningsplanerna är fortsatt positiva, även om de sjunkit en hel del sedan toppen 2022. KI bedömer dock att sysselsättningen börjar vända nedåt från och med det andra kvartalet 2023 och att arbetslösheten stiger till 8,2 procent för helåret 2023 från 7,5 procent under 2022.

De kraftiga prisökningarna det senaste året tynger de offentliga finanserna. Dels ökar kostnaderna för offentlig konsumtion och transfereringar till hushållen, dels ökar avsättningarna till tjänstepensioner inom den kommunala sektorn. Samtidigt utvecklas intäkterna svagt. Den offentliga sektorns finansiella sparande förväntas därför försvagas och bli negativt under år 2023.

Utvalda nyckeltal, årlig procentuell förändring resp. procent

	2022	2023	2024
BNP	2,6	-0,6	1,3
Arbetslöshet	7,5	8,2	7,9
KPIF (inflation)	7,7	6,1	1,7
Styrränta*	2,5	3,75	1,75
Finansiellt sparande**	0,6	-0,1	-1,0

Källa: Konjunkturläget mars 2023

Förklaring: *Vid årets slut, **Procent av BNP

¹ Sedan 2017 används KPIF som formell målvariabel av Riksbanken. Skillnaden mellan KPI och KPIF är att hushållens boräntor (räntesatsindexet) i KPI hålls konstant i KPIF.

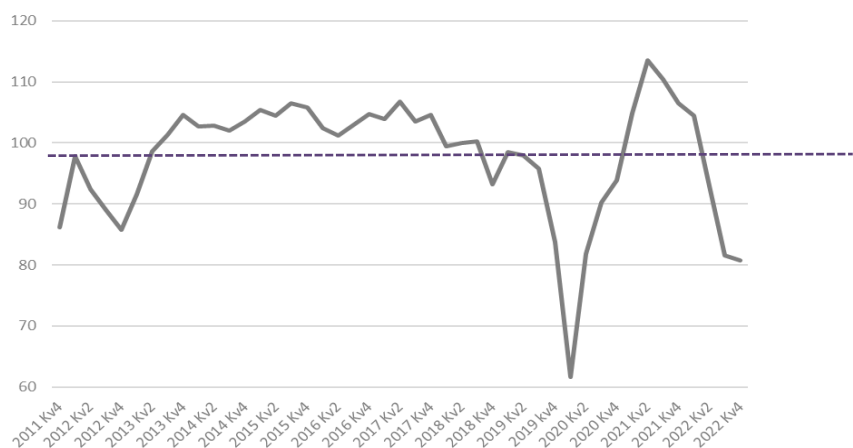
Svagare konjunktur i Stockholm

Handelskammarens konjunkturbarometer för Stockholms län visar att konjunkturen försvagades under hela år 2022. Det fjärde kvartalet 2022 sjönk Stockholmsbarometern som mäter både hushållens och företagens syn på ekonomin med en enhet till ett värde på 81. Värdet runt 100 betyder att konjunkturläget är normalt. Stämningläget i ekonomin är nu i nivå med hur det såg ut under den globala finanskrisen 2008–2009.

Främst är det hushållen i Stockholm som har en pessimistisk framtidssyn. Stämningläget bland hushållen sjönk successivt under 2022 i takt med den stigande inflationen och räntehöjningarna. Under det fjärde kvartalet 2022 minskade hushållens indexvärde till 60, vilket är den lägsta noteringen sedan mätningarna startade 2006. Näringslivets konfidensindikator uppvisade ett indexvärde på 88, där samtliga branscher går sämre än normalt.

Trots ett dystrare konjunkturläge är Stockholms arbetsmarknad fortsatt stark vilket understryks av att 32 procent av företagen i handelskammarens rapport anger att de har arbetskraftsbrist. Antalet lediga platser hos Arbetsförmedlingen är också fortsatt högt. Under det första kvartalet 2023 publicerades 172 800 nyanmälda platser på Platsbanken i Stockholms län. Det är 28 500 fler än under motsvarande kvartal 2022. Bristen på arbetskraft med rätt kompetens innebär ett påtagligt tillväxthinder för både privat och offentlig sektor och leder till stora rekryteringsutmaningar för Stockholms stads verksamheter.

Stockholmsbarometern nedan visar hur hushåll och företag bedömer det ekonomiska läget. Nedan visas perioden från och med kvartal 4 år 2011 till och med kvartal 4 år 2022. Värdet runt 100 betyder att konjunkturläget är normalt.

Förklaring: Barometerindikator baserad på både hushåll och företag i Stockholm. Index, medelvärde = 100. Säsongsrensade värden. Källa: Handelskammaren i Stockholm

Bostadsbyggande med utmaningar

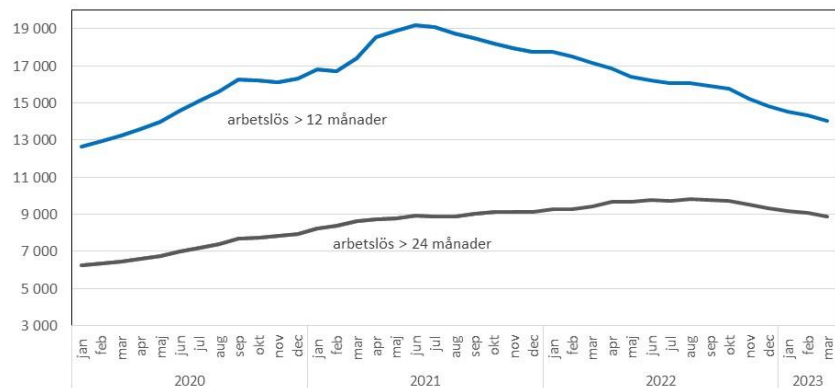
Preliminärt påbörjades nybyggnation av 4 833 bostäder i Stockholms stad under 2022. Det är 7 procent färre jämfört med 2021 då 5 171 bostäder började byggas. Förutsättningarna för bostadsmarknaden och bostadsbyggandet har försämrats mycket snabbt sedan början av 2022. Hushållens köpkraft har försvagats markant och hushållens förväntningar på den egna ekonomin har sjunkit. Enligt Boverkets prognoser kommer de stigande räntorna i kombination med kraftigt höjda byggkostnader och stopp för investeringsstöden resultera i en snabb och kraftig inbromsning av bostadsbyggandet under år 2023. Stadens planberedskap är emellertid god, med cirka 23 500 bostäder i färdiga byggrätter (i laga kraft-vunna, ej påbörjade detaljplaner) och trots en förväntad inbromsning märks ett tydligt intresse bland byggaktörer för att bygga i Stockholm framöver.

Långtidsarbetslösheten riskerar att bita sig fast

Arbetslösheten sjönk påtagligt under år 2022 och minskningen har fortsatt under första kvartalet 2023. I mars 2023 var 32 300 personer inskrivna som arbetslösa på Arbetsförmedlingen i Stockholms stad. Det är en minskning med 5 procent jämfört med samma period ett år tidigare och 27 procent färre än motsvarande månad år 2021. Den sammanlagda arbetslösheten är nu lägre än före pandemin. Det är framförallt den öppna arbetslösheten som sjunker, där personer som varit arbetslösa under en kort tid med avslutad gymnasieutbildning snabbt kommer tillbaka i arbete. Långtidsarbetslösheten ligger samtidigt kvar på en högre nivå än innan pandemin, även om den har minskat det senaste året. Risken är att långtidsarbetslösheten nu biter sig fast på en hög nivå med stora kostnader för såväl individ som samhälle.

Diagrammet nedan beskriver hur långtidsarbetslösheten har utvecklats mellan år 2020 till mars 2023.

Antalet långtidsarbetslösa i Stockholms stad mer än 12 mån resp. 24 mån

Källa: Arbetsförmedlingen

I slutet av mars 2023 hade 14 058 personer i Stockholms stad varit inskrivna på Arbetsförmedlingen i tolv månader eller mer, vilket motsvarar 44 procent av alla arbetslösa. Antalet personer som varit utan arbete i 24 månader eller längre har endast minskat svagt under det senaste året och uppgick i mars till 8 862 personer. Risken för långtidsarbetslöshet är en av de största utmaningarna på svensk arbetsmarknad och påverkar stadens verksamheter och ekonomi på flera sätt. Dels påverkas skatteunderlaget genom lägre skatteintäkter, dels påverkas kostnaderna för ekonomiskt bistånd. I februari 2023 var 44 procent av de vuxna biståndstagarna arbetslösa.

Fortsatt brist på arbetskraft

Under hösten 2022 bromsade den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden in något. Statistik visar att nyföretagandet minskar och att antalet konkurser ökar. Samtidigt ökar antalet personer som berörs av varsel i Stockholms stad. Arbetsförmedlingen bedömer att arbetslösheten kommer att öka under 2023 och första halvåret 2024 i takt med att konjunkturen försvagas. Fortfarande har dock många arbetsgivare svårt att hitta arbetskraft med efterfrågade kompetenser vid rekrytering. Kompetensförsörjning blir en allt större utmaning även för Stockholms stad som arbetsgivare. Under kommande år beräknas ökningen av antalet i förvärsarbetande åldrar inte att räcka till för att täcka de ökade personalbehov som finns i offentlig sektor och i näringslivet. För Stockholms stad är behovet särskilt fokuserat till äldreomsorgen samt till förskola och skola. Det finns också stora matchningsproblem på arbetsmarknaden i Stockholm där den lediga arbetskraftens kompetens inte motsvarar den som de lediga jobben kräver.

Fortsatta satsningar för att få personer långt från arbetsmarknaden i jobb är prioriterat. En fullföljd gymnasieutbildning är den enskilt viktigaste faktorn för att varaktigt etablera sig på arbetsmarknaden.

Personer med kort utbildning behöver studera vidare för att stärka sin position på arbetsmarknaden. Fler behöver också utbilda sig inom bristyrken. En ökad samverkan mellan kommunen, Arbetsförmedlingen och andra aktörer på arbetsmarknaden är centralt. Intresset för yrkesprogrammen behöver lyftas, särskilt som dessa utbildningar spelar en viktig roll för att försörja strategiskt viktiga branscher med rätt kompetens. Yrkesprogram bidrar också till en snabbare etablering på arbetsmarknaden, eftersom de innehåller en större andel arbetsplatsförlagt lärande i utbildningen.

Skatteunderlagsutvecklingen

Stadens finansiering bygger till övervägande del på skatteintäkter som i sin tur beror på såväl stadens som rikets skatteunderlag och på det kommunala utjämningsystemet.

Under år 2022 beräknar Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) att skatteunderlaget ökade med 5,4 procent. SKR:s senaste prognos visar att skatteunderlagstillväxten år 2023 och 2024 blir svagare till följd av den vikande konjunkturen. Från år 2025 ökar skatteunderlagstillväxten igen eftersom konjunkturen då antas stärkas något.

I tabellen nedan redovisas SKR:s senaste prognoser samt den prognos som regeringen presenterade i vårpropositionen. För hela perioden till och med 2026 visar regeringens prognos på en lägre ökning av skatteunderlaget än SKR:s nuvarande bedömning. Prognosdifferenserna 2024–2025 förklaras av att regeringen förutsäger en lägre BNP-tillväxt och dessutom en sämre utveckling på arbetsmarknaden dessa år (arbetade timmar). SKR antar även högre löneökningar under hela prognosperioden.

Olika skatteunderlagsprognoser, procentuell förändring

I tabellen nedan redovisas SKR:s senaste prognoser samt den prognos som regeringen presenterade i vårpropositionen för hur rikets skatteunderlag utvecklas mellan år 2022 och 2026.

	2022	2023	2024	2025	2026	2022–2026
SKR apr 2023	5,4	4,3	4,0	4,8	4,7	25,4
SKR feb 2023	5,4	3,8	4,6	4,4	4,0	24,3
VÅPEN 2023	5,0	4,4	2,4	4,5	5,3	23,5

Källa: Regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner

Trots att skatteunderlaget ökar nominellt beräknar SKR att kommunsektorns köpkraft urholkas. Det förklaras av den allmänna pris- och löneuppgången som på olika sätt drabbar de kommunala utgifterna, framför allt genom ökade kostnader för pensioner. I reala termer växer därför skatteunderlaget endast med cirka 1,1 procent

per år 2023–2026, att jämföra med de senaste tio årens genomsnitt på 1,6 procent. Det leder enligt SKR till en stor nedgång av skatteunderlaget (i reala termer), vilket är historiskt unikt. Att återställa det reala värdet av 2022 års skatteunderlag kommer att dröja ända fram till år 2025.

Tufft ekonomiskt läge för kommunerna

Under 2023 och 2024 väntas ett tufft ekonomiskt läge för de flesta kommuner och regioner till följd av den höga inflationen, stigande räntor och de negativa konjunkturutsikterna. Riksbanken höjde i april styrräntan med 0,5 procentenheter till 3,5 procent. Nivån är nu den högsta i Sverige på 15 år och ytterligare höjningar är att vänta. Ränthöjningarna påverka stadens ekonomi både på både kort och lång sikt. På kort sikt genom högre lånekostnader för till exempel bostadsbolagen och på längre sikt genom att planerade investeringar skjuts upp. Uppräkningen till följd av inflationen gör dessutom att pensionskostnaderna ökar kraftigt. Den generella inflationen väntas också slå igenom med en större kraft under 2023 när olika kontrakt ska förnyas såsom snöröjning, städning och alla varor och tjänster som kommunen köper. De ökade energikostnaderna ger också en direkt påverkan på kommunernas ekonomi. Vilken påverkan prisökningarna får för kostnadsutvecklingen beror på hur avtalen har tecknats och när de löper ut.

Vårpropositionen

Den 17 april presenterade regeringen den ekonomiska vårpropositionen med riktlinjerna för den ekonomiska politiken och vårändringsbudgeten för 2023. Med hänsyn till det svåra ekonomiska läget med en hög inflation och en osäkerhet om hur djup den svenska lågkonjunkturen blir, lägger regeringen fram en stram budget. Vårändringsbudgeten innehåller satsningar på cirka 4 miljarder kronor, men inga generella bidrag till kommuner och regioner. Regeringen anför dock att man kan komma att återkomma i budgetpropositionen för 2024 med en bedömning av behovet av förstärkningar till kommunsektorn.

Det är i första hand tre områden som får stora tillskott. Försvaret får 660 miljoner kronor extra för innevarande år, medan vuxenutbildningen får 719 miljoner kronor varav 400 miljoner går till regionalt yrkesvux. Samtidigt förlängs och höjs det tillfälliga bostadstillägget för barnfamiljer med 720 miljoner kronor, vilket underlättar för familjer med tanke på den höga inflationen och det kan förhindra att fler personer blir beroende av ekonomiskt bistånd. Beträffande statsbidraget för regionalt yrkesvux är det enligt SKR inte anpassat för den stora grupp individer som ännu inte har tillräckliga svenskunskaper för att kunna studera yrkesämnen på

gymnasienivå, utan borde breddas till att även omfatta sfi och grundläggande utbildning med yrkesinriktning.

God ekonomisk hushållning

Demografiska förändringar och deras påverkan på stadens kostnader

Befolkningsutvecklingen är en förutsättning för nästan alla stadens ansvarsområden. År 2022 var liksom år 2020 och 2021 ett år som tydligt avviker från tidigare år då befolkningsutvecklingen varit svag i både Sverige och Stockholm.

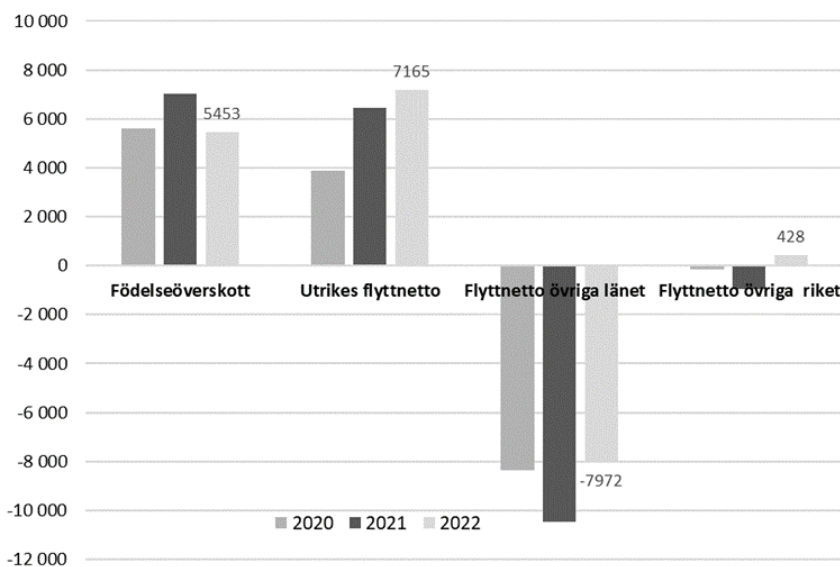
Till grund för nedanstående avsnitt ligger stadens preliminära befolkningsprognos som togs fram i mars 2023 och de antaganden som den bygger på. Den slutgiltiga prognosen för staden som helhet samt för stadens delområden presenteras i slutet av maj.

Svag befolkningsutveckling till följd av lågt barnafödande
Under 2022 ökade Sveriges folkmängd med 69 230 invånare till drygt 10,5 miljoner invånare. Det var en något lägre folkökning än året innan och förklaras av ett kraftigt minskat födelseöverskott (födda-döda). Födelseöverskottet minskade från 22 305 under 2021 till 9 997 personer 2022. Inte på över 20 år har fruktsamheten per kvinna varit så låg i Sverige. Också i andra länder i Europa minskar barnafödandet. Forskare lyfter fram oro för framtiden som en förklaring. Fruktsamheten har haft en nedåtgående trend sedan 2010 då den summerade fruktsamheten i riket var 1,98 barn per kvinna. Pandemiåret 2021 var ett undantag då fruktsamheten ökade något. Under 2022 föddes i snitt 1,52 barn per kvinna i Sverige.

Lågt barnafödande i Stockholm men utflyttningen minskade
Befolkningen i staden fortsätter att öka, om än på en något lägre nivå än tidigare decenniums ovanligt starka befolkningstillväxt. Stockholms stads hade vid årsskiftet en folkmängd på 984 748 och folkökningen uppgick till 5 978 personer, i huvudsak till följd av födda barn och inflyttade från utlandet.

I diagrammet nedan visas Stockholms stads befolkningstillväxt och flyttnetto.

Befolkningstillväxtens komponenter 2010-2022

Källa: Sweco

Under 2022 föddes det 11 649 barn i Stockholms stad, vilket var en relativt stor minskning jämfört med år 2021 då det föddes 13 649 barn. Antalet döda ökade något jämfört med 2021. Sammantaget var stadens födelseöverskott, som är differensen mellan antalet födda och antalet avlidna, 5 453 personer, vilket var det lägsta sedan år 2007.

För tredje året i rad var det fler som flyttade från Stockholms stad än i andra riktningen. Nettoutflyttningen, dvs. differensen mellan inflyttade och utflyttade, för 2022 var dock endast minus 379 personer, vilket kan jämföras med minus 4 966 personer år 2021. Under 2022 minskade utflyttningen till grannkommunerna och det negativa flyttnettot mot det övriga länet uppgick till minus 7 972 personer. Stadens utrikes flyttnetto var positivt och uppgick till 7 165 personer, vilket är något högre än 2021 men betydligt lägre än åren före pandemin.

Stockholms åldersmässiga befolkningsutveckling

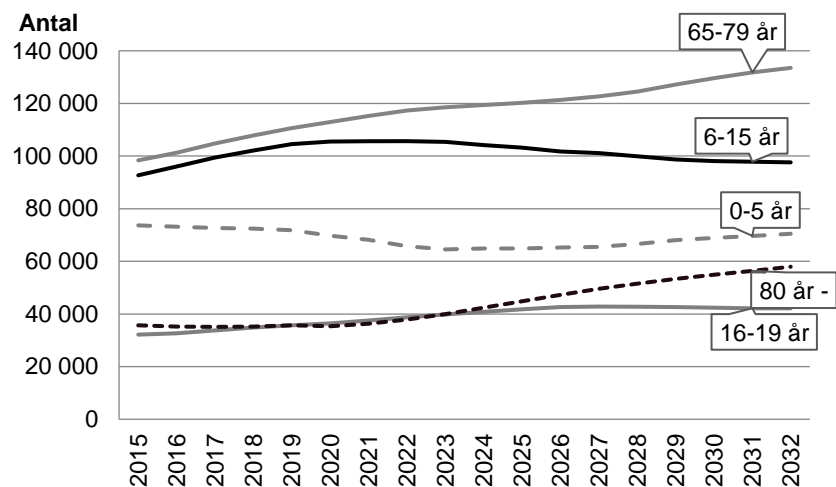
Stadens befolkning fortsätter öka, om än på en något lägre nivå än tidigare decenniums ovanligt starka befolkningstillväxt. Under perioden fram till 2032 väntas den årliga ökningen för hela befolkningen bli i genomsnitt 0,7 procent.

Under perioden 2000-2010 ökade antalet barn i förskoleåldern vilket medförde att antalet skolbarn i åldern 6-15 år ökade fram till inledningen av 2020-talet. Skolbarnen minskar nu åter i antal, vilket minskar pressen på skolplatser. Även antalet förskolebarn minskar men förväntas öka igen kring år 2025 vilket gör att skolbarnen ökar i antal igen efter 2030. Gruppen 65-79 åringar har ökat starkt i takt med att den så kallade rekordgenerationen (födda 1945-54) åldras.

Den grupp som ökar i särklass snabbast är de äldsta i befolkningen. Fram till år 2032 kommer antalet personer över 80 år öka med 45 procent jämfört med år 2023, vilket medför ökade utmaningar för äldreomsorgen.

I diagrammet nedan visas stadens befolkningsökning i olika åldersgrupper. Det redovisar den faktiska befolkningsökningen mellan 2015 och 2022 samt prognosen för åren 2023 till 2032. Tabellen nedan visar prognosen mer detaljerat de närmaste åren.

Befolkning i valda åldersgrupper

Förklaring: Faktiskt befolkning t o m år 2022, därefter prognos
Källa: Sweco

Befolkningsprognos för 2023-2026 samt fram till år 2032

	2023	2024	2025	2026	2032
0 år	11 110	12 343	12 243	12 437	13 320
Förändring (%)	-1,9 %	11,1 %	-0,8 %	1,6 %	19,9 %
1-5 år	53 419	52 517	52 690	52 865	57 109
Förändring (%)	-1,9 %	-1,7 %	0,3 %	0,3 %	6,9 %
6-15 år	105 359	104 174	103 150	101 775	97 672
Förändring (%)	-0,3 %	-1,1 %	-1,0 %	-1,3 %	-7,3 %
16-19 år	39 807	40 848	41 834	42 654	42 191
Förändring (%)	2,8 %	2,6 %	2,4 %	2,0 %	6,0 %
20-64 år	624 135	627 058	630 203	633 292	652 488
Förändring (%)	0,8 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %	4,5 %
65-79 år	118 568	119 389	120 258	121 333	133 521
Förändring (%)	1,1 %	0,7 %	0,7 %	0,9 %	12,6 %
80 – år	39 985	42 407	44 839	47 212	57 953
Förändring (%)	5,5 %	6,1 %	5,7 %	5,3 %	44,9 %
Hela befolkningen	992 384	998 735	1 005 218	1 011 567	1 054 254
Förändring (%)	0,8 %	0,6 %	0,6 %	0,6 %	6,2 %

Källa: Sweco

Sammanfattningsvis visar prognosen att:

- Antalet nyfödda väntas öka kommande år.
- Antalet förskolebarn, 1–5 år, väntas minska fram till år 2024, därefter prognostiseras en svag ökning under resten av prognostiden.
- Antalet skolbarn i åldern 6–15 år väntas minska under resten av 2020-talet.
- Antalet skolbarn i åldern 16–19 år väntas öka fram till år 2027 för att sedan minska.
- Antalet i den arbetsföra delen av befolkningen, 20-64 år, väntas öka svagt, cirka 0,5 procent årligen, under prognosperioden.
- Antalet som är 80 år och äldre väntas öka starkt, med cirka 45 procent från år 2023 till prognosperiodens slut.

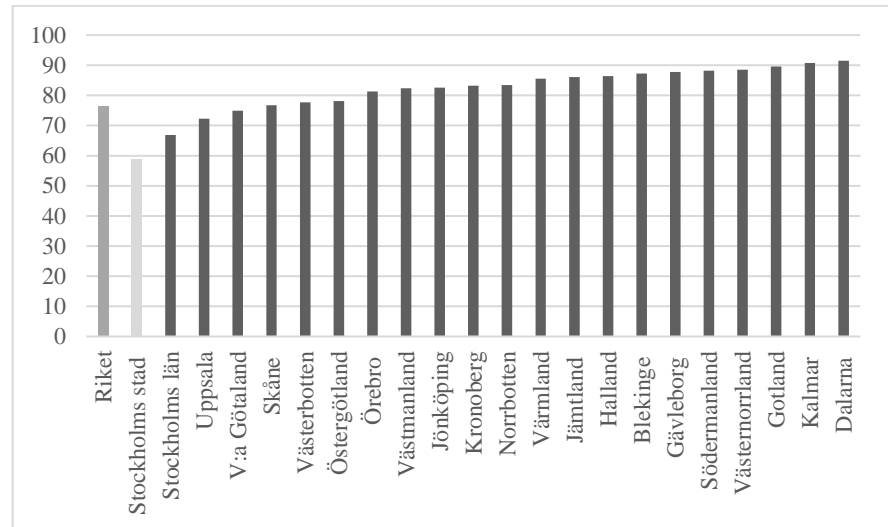
Försörjningskvoten stiger

I Stockholm liksom i hela Sverige växer befolkningen långsammare i de förvärvsarbetande åldrarna (20-64 år) än i befolkningen totalt. Det innebär att den demografiska försörjningskvoten stiger och att befolkningen i arbetsför ålder får allt fler gamla och unga att försörja. Försörjningskvoten visar hur många personer i åldrarna under 20 år samt över 65 år som det finns per 100 personer i åldern 20-64 år. Ju större antal barn och äldre, desto högre är försörjningskvoten. Ett högre tal indikerar en större börda för de som arbetar att försörja den unga och äldre delen av befolkningen.

I Stockholms stad uppgick den demografiska försörjningskvoten till 59 per 100 invånare år 2023 och väntas öka till 62 per 100 invånare år 2032. Både yngre och äldre väntas öka sin andel av befolkningen.

I takt med en ökad andel äldre stiger försörjningskvoten för hela riket. Storstäderna har en mer gynnsam försörjningskvot än landsbygden och skillnaderna kommer att fortsätta öka. Diagrammet nedan visar länens försörjningskvot år 2022 per 100 invånare, där även stadens och rikets kvot framkommer. Försörjningskvoten för Stockholms län är 67 och för hela riket 77. Stockholms stad har således en mera gynnsam befolkningsprofil än både länet och riket.

Rikets, Stockholms stads och länens demografiska försörjningskvot 2022

Förklaring: antal barn och unga som andel av hela befolkningen. Ju större tal, desto högre försörjningsbörda för 20–64-åringarna.

Källa: SCB

Ekonomiskt bistånd

Nuläge – trender i omvärlden och i staden

Den svenska ekonomin förväntas gå in i en lågkonjunktur 2023 som enligt Konjunkturinstitutet kommer att pågå till och med 2026.

Konjunkturutvecklingen har påverkan på efterfrågan av arbetskraft och arbetslösheten prognostiseras att stiga i takt med att lågkonjunkturen dämpar efterfrågan på arbetskraft.

Procentuellt har den relativa arbetslösheten minskat med 0,5 procent på ett år och uppgick i mars 2023 till 6,0 procent. De åtgärder som sattes in under pandemin, till exempel ändrade a-kasseregler, dämpade arbetslösas biståndsbehov. Den lågkonjunktur som väntas de kommande åren kommer troligen öka behovet av ekonomiskt bistånd. Bedömningen inför 2023 är att den tidigare minskningstakten för behovet av ekonomiskt bistånd avstannar och att antalet biståndshushåll kommer att öka svagt. Antalet biståndshushåll 2023 antas uppgå till 7 582 i genomsnitt per månad och för år 2024 antas biståndshushållen uppgå till 7 650 i genomsnitt per månad. Det innebär att antalet biståndshushåll förväntas fortsätta öka något under 2024.

En långsiktig trend inom ekonomiskt bistånd är att den genomsnittliga biståndstiden ökar. Det finns ett samband mellan lågkonjunktur och ökade biståndstider.

Stadens framtida kostnadsutveckling inom ekonomiskt bistånd bedöms framförallt bero på arbetsmarknadsläge, stadens arbete med arbetsmarknadsinsatser samt hur snabbt stadens nyanlända kan

etablera sig på arbetsmarknaden och bli självförsörjande. Stadens arbete med samhällsvägledning och tidiga arbetsmarknadsinsatser bedöms vara insatser som kan öka förutsättningarna för god arbetsmarknadsetablering för nyanlända.

Mottagande av anvisade nyanlända och skyddsbehövande från Ukraina

Nuläge samt trender i omvärlden och staden

Nyanlända

Mottagandet och anvisningar enligt bosättningslagen för kvotflyktingar och nyanlända fortsätter. Staden ska ta emot och bosätta nyanlända som anvisas enligt Bosättningslagen. Regeringen har beslutat att totalt 3 300 nyanlända ska omfattas av anvisningar enligt bosättningslagen under 2023. Av dessa planeras 307 personer att anvisas till Stockholm stad och omkring 60-70 av dem beräknas vara kvotflyktingar. Kvotflyktingarna är beviljade permanenta uppehållstillstånd och målet för nyanlända är att de ska etableras i samhället. Utöver de som kommer via Bosättningslagen tar Intro Stockholm emot bosättningsunderlag rörande egenbosatta samt så kallade anknytningsärenden, personer som fått uppehållstillstånd baserat på anknytning till en person som redan är bosatt i staden.

Antalet nyanlända i Sverige har minskat de senaste åren framförallt beroende på ny lagstiftning på migrationsområdet samt förändringar i vår omvärld, som gjort det svårare att ta sig till Sverige. I Tidöavtalet finns det ett flertal utredningar och förslag inom området migration och integration som kan påverka målgruppen och stadens verksamheter de kommande åren.

Mottagandeutredningen (SOU 2022:64) föreslår åtgärder för att fler ska bo på asylboende. Utredningens huvudförslag innebär att kommunerna i ett tidigt skede tar över det huvudsakliga ansvaret för mottagandet av asylsökande. Boende på asylboende skall vara ett villkor för dagersättning och särskilt bidrag, med vissa undantag. Utgångspunkterna har varit att möjligheten för asylsökande att välja eget boende med bibehållna förmåner ska tas bort och att så många asylsökande som möjligt i stället ska bo på asylboende. Utredningen bedömer att förslagen kommer att leda till att omkring 85 procent av alla asylsökande kommer att bo på asylboende. Lagändringen föreslås träda i kraft 1 april 2024 och kommer sannolikt att leda till ett större behov av såväl bostäder som de insatser som Intro Stockholm erbjuder vilket kan leda till ökade kostnader för socialnämnden.

Mottagande enligt Massflyktsdirektivet

EU:s medlemsstater beslutade den 4 mars 2022 om att aktivera massflyktsdirektivet. Det innebär att en ukrainsk medborgare eller

en person som har skyddsstatus i Ukraina och har lämnat landet efter den ryska invasionen kan få omedelbart skydd i Sverige och ett tidsbegränsat uppehållstillstånd. Det tillfälliga skyddet enligt massflyktsdirektivet har förlängts och gäller till den 4 mars 2024, vilket har inneburit att skyddsbehövande på nytt fått ansöka om uppehållstillstånd ytterligare ett år. Därefter kan massflyktsdirektivet förlängas i max ytterligare ett år. Det innebär att staden fortsatt kommer att ha behov av boenden för ukrainare som redan är kommunanvisade samt att eventuellt tillhandahålla fler boendeplatser för nytillkomna kommunanvisade flyktingar.

Regeringen föreslår i propositionen om vårändringsbudgeten för 2023 att kommunerna ska få 100 miljoner kronor i statsbidrag samt att staten i samband med detta ändrar i förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning, vilket kommer göra det tydligt att kommunerna kan erbjuda personer med skydd av massflyktsdirektivet sfi. Målgruppen är de som har flytt från kriget i Ukraina. Fram till och med februari 2023 har 1 551 anvisade ukrainare tagits emot och bosatts via Intro Stockholm, för närvarande bor 1 541 personer fördelat på 669 hushåll i stadens tillfälliga bostäder för ukrainare med skyddsbehov enligt massflyktsdirektivet. Osäkerheten kring utvecklingen av kriget i Ukraina är däremot stor och läget kan förändras snabbt. Migrationsverkets prognos per 6 februari 2023 på antal skyddssökande från Ukraina till Sverige är 15 000 för 2023, men på grund av osäkerheten är spannet på uppskattningen 8 000 till 100 000 personer.

Stadens mottagande och boendeplanering

Intro Stockholm ansvarar för det initiala mottagandet och bosättningen av kvotflyktingar och nyanlända som anvisats till staden enligt bosättningslagen. Huvudfokus i stadens mottagande är att ge så goda förutsättningar som möjligt för nyanlända att snabbt hitta boende och egen försörjning. Socialnämnden har ett utvecklat samarbete med Arbetsförmedlingen och dess etableringsinsatser är en viktig framgångsfaktor. Socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, stadsdelsnämnderna och SHIS Bostäder (SHIS) ger bostadsvägledning i hur bostadsmarknaden fungerar och hur man söker egen bostad. Bostadsvägledning har skapat förutsättningar för de som genomfört sin etablering att hitta en egen boendelösning och genomströmningen har ökat i genomgångsbostäderna, egen bostad har blivit en del av etableringen.

Boende

Boende för nyanlända är en viktig förutsättning för integration och etablering på arbetsmarknaden och i samhället. Långsiktig planering och förberedelse för dem som inte kommit in på bostadsmarknaden efter etableringstiden pågår. Staden ska genom bland annat

samhällsvägledning och tidiga arbetsmarknadsinsatser underlätta för att fler nyanlända kommer ut i arbete. Stadens arbete med bostäder till nyanlända och nyanländas etablering kräver en strategisk och samordnad kommunikation av berörda nämnder och bolagsstyrelser. Nyanlända familjer bor till största delen i modulhus som AB Stockholmshem investerat i. Modulhusen är uppförda på mark som exploateringsnämnden i samarbete med stadsbyggnads-, trafik- och miljö- och hälsoskyddsnämnden, AB Stockholmshem och kommunstyrelsen gemensamt funnit lämpliga. Modulhusen har tidsbegränsade bygglov som beviljas fem år i taget, maximalt i 15 år. Samarbetet mellan de tekniska nämnderna behöver fortsätta för att hitta platser att flytta modulerna till när de inte längre har möjlighet att stå kvar på ursprungsplatsen. Ett exempel är modulhusen som har stått på Slakthusområdet, men som måste flytta då området ska etableras med permanent bebyggelse.

Intro Stockholm har uppdraget att ta emot och placera nyanlända och skyddsbehövande som kommer till staden för bosättning. Dessa personer erbjuds bostadsvägledning vilket har medfört ökad genomströmning i genomgångsbostäderna och resulterat i att nyanlända hittar egna bostadslösningar i större omfattning. Av de drygt 10 000 som anvisats till staden enligt Bosättningslagen så har cirka 6 500 personer flyttat till egen bostad. Behovet av lägenheter är dock fortfarande cirka 250 per år eftersom antalet tillgängliga genomgångsbostäder sjunker mer än antalet anvisade. Detta beror på att fastigheters tidsbegränsade hyreskontrakt löper ut och modulhus på tidsbegränsade bygglov måste flytta. Uppdraget att hitta platser att flytta modulhusen till är fortfarande aktuellt då det annars är förenat med stora kostnader för lagring av överblivna moduler.

SHIS Bostäder

SHIS grundläggande uppdrag är att tillhandahålla genomgångsbostäder för personer som av sociala och/eller ekonomiska skäl är i behov av tillfällig bostad samt erbjuda en mer varaktig bostad med visst boendestöd för personer med sociala problem.

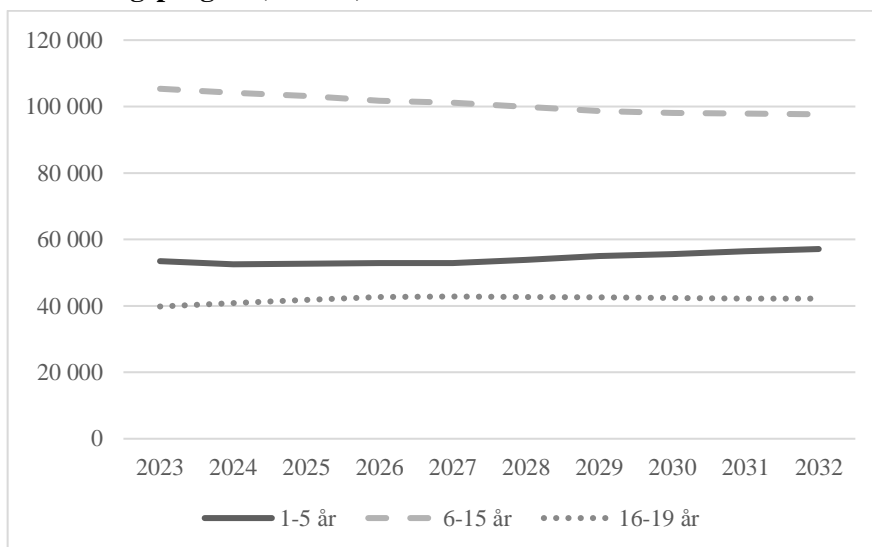
Sedan 2017 har SHIS även i uppdrag att för stadens räkning tillhandahålla bostäder för nyanlända enligt bosättningslagen. Inom detta område hade det förväntats en omfattande avveckling av bostadsbeståndet under 2022 och de kommande åren, beroende på att nyanlända flyttat vidare till egen bostadslösning efter etablering. Situationen ändrades utifrån mottagandet av flyktingar från Ukraina. Beroende på dessa faktorer och hur omvärlden och flyktingmottagandet utvecklas måste SHIS vara flexibla i omställning av bostadsbeståndet.

Pedagogiska verksamheter

Nuläge – trender i omvärlden och i staden

Antalet barn och ungdomar förväntas minska till år 2032, med undantag för barn i förskolan och unga i gymnasieåldern. De demografiska förändringarna medför att staden fortsatt ställs inför utmaningar för såväl lokal- som personalförsörjning inom de pedagogiska verksamheterna.

Befolkningsprognos(1-19 år) 2023–2032

Källa: Sweco

I diagrammet ovan framgår att antalet barn i förskoleålder (1-5 år) förväntas öka med ungefär 3 700 under prognosperioden, från ungefär 53 400 barn 2023 till 57 100 barn 2032, vilket motsvarar en ökning om 6,9 procent. Antalet barn förväntas minska 2024 för att sedan öka igen och först år 2028 passera antalet barn år 2023.

Antalet barn och unga i grundskoleålder (6-15 år) förväntas minska med ungefär 7 700 under prognosperioden, från 105 500 år 2023 till 97 700 år 2032, vilket motsvarar en minskning om 7,3 procent. Minskningen förväntas vara störst under perioden 2024-2029 med en årlig minskning om drygt 1 000 per år. Minskningen förväntas sedan avta i slutet av perioden.

Antalet unga i gymnasieålder (16-19 år) förväntas öka med ungefär 2 400 under prognosperioden, från 39 800 år 2023 till 42 200 år 2032, vilket motsvarar en ökning om 6 procent. Ökningen är stor till och med år 2026 med en genomsnittlig ökning på 950 unga per år, för att sedan vända till en minskning om 100 till 200 elever per år under perioden 2028-2031. Ökningen av antal unga i gymnasieålder ställer krav på en utökad samplanering inom den gemensamma gymnasiregionen, där staden måste verka för att alla kommuner

inom samverkansområdet tar sitt ansvar att säkerställa skollokalkapaciteten i den egna kommunen.

Äldreomsorg

Nuläge – trender i omvärlden och i staden

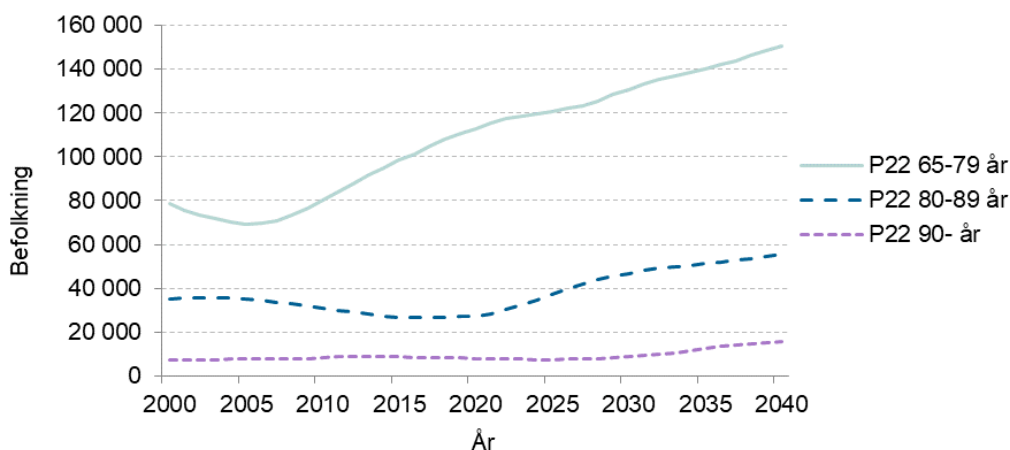
Stockholmarna lever allt längre och de äldre stockholmarna blir under kommande år allt fler. Det har under flera år funnits en ökad friskhet bland äldre och skillnaden mellan män och kvinnors genomsnittliga livslängd har minskat. Detta minskar ensamboendet som i sin tur påverkar omfattningen av hur mycket äldreomsorgsinsatser den äldre behöver.

Den utvärdering som Coronakommissionen, på regeringens uppdrag, genomförde visade att det finns strukturella brister inom äldreomsorgen och att verksamheterna var dåligt rustade för en pandemi, bland annat på grund av otillräckliga regelverk, organisatoriska brister, bemanning och bristande medicinsk kompetens.

Enligt Stockholms stads senaste befolkningsprognos är drygt 158 600 personer 65 år eller äldre, vilket utgör cirka 16 procent av stadens befolkning. Störst betydelse för behoven av omsorg har utvecklingen för personer i åldersgruppen över 80 år. Efter att ha minskat i ett antal år ökar nu denna grupp. Fram till år 2040 väntas gruppen öka från cirka 40 000 till cirka 70 000 personer. Ökningen är störst i innerstaden. De allra äldsta, över 90 år, beräknas minska fram till år 2025 för att därefter öka från cirka 7 600 till cirka 15 200 personer 2040.

Befolkningsutvecklingen och prognosen för antalet äldre i åldern 65-90 år under perioden 2000-2040 beskrivs i diagrammet nedan.

Befolkningsutveckling perioden 2000–2021 och prognos 2024–2040

Källa: Sweco

Boendeplanering och lokalförsörjning

Totalt har staden tillgång till 7 844 platser inom vård- och omsorgsboende, inkluderat de som staden har tillgång till genom ramavtal med privata aktörer inom och utom kommunen. Siffran innefattar 174 profilboendeplatser och 117 korttidsplatser i egen regi. Det finns därutöver 411 privata profilboendeplatser. Stadens valfrihetssystem, platser med inriktning somatik eller demens, omfattar 7 142 platser.

Under 2020 nyttjades cirka 85 procent av platserna i valfrihetssystemet inom staden och cirka 20 procent av platserna utom staden. Det finns tolv servicehus med 1 025 lägenheter. Efter beslutade förändringar kommer staden ha elva servicehus med 859 lägenheter. Samtliga regioner uppger en minskad efterfrågan på lägenhet i servicehus.

Enligt Swecos prognoser påverkas behoven av vård- och omsorgsboende på kort sikt av pandemin. Behoven förväntas återgå till mer normala nivåer och belägningsgraden kommer med största sannolikhet att öka under den första delen av planperioden och sedan med ytterligare cirka 1 000 platser inom de närmaste tio åren. År 2040 beräknas cirka 8 050 personer vara i behov av vård- och omsorgsboende, en ökning med 2 600 personer jämfört med år 2022.

Staden har med nuvarande planering ett överskott av platser under hela 2020-talet. Antalet lediga platser har även ökat mer än planerat i och med pandemin. Med rådande utbudsöverskott kan otidsenliga fastigheter med stora upprustningsbehov samt mindre ändamålsenliga boenden avvecklas. Sedan föregående års plan har sex kommunala boenden avvecklas. Tre ytterligare boenden är planerade att avvecklas. Det kan finnas fler fastigheter som kan bli

föremål för annan användning för målgrupper som kräver lösningar ur ett stadsövergripande perspektiv.

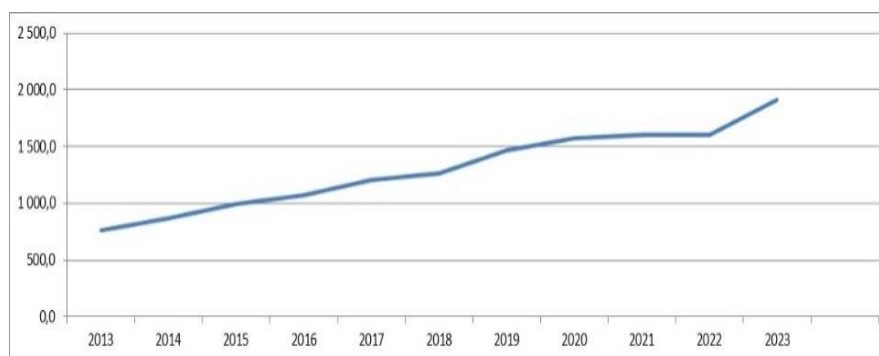
För att möta de ökade behoven på sikt planeras för ett tillskott av cirka 2 610 platser fram till 2040. Inriktningen är att 60 procent av ska vara kommunala platser och 40 procent ska vara privata LOV-platser. Det innebär en utbyggnad om cirka 980 nya kommunala platser och beroende på storlek, cirka elva nya kommunala boenden varav sex projekt med 530 platser är pågående. Det innebär cirka 1 630 nya privata platser och cirka 20 boenden beroende på storlek. Det finns vidare sju projekt med 500 platser i privat regi där planering pågår. Resterande platser förutsätts tillkomma framför allt under andra halvan av 2030-talet.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Nuläge - trender i omvärlden och i staden

År 2004 infördes det nationella kostnadsutjämningsystemet för kommunernas LSS-kostnader (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade). År 2023 betalar Stockholms stad 1 907,6 mnkr i det nationella kostnadsutjämningsystemet, vilket är en ökning med 303,9 mnkr mot föregående år. Ökningen mellan 2022 och 2023 på 18,9 procent är stor i jämförelse med den genomsnittliga ökningen de senaste fem åren som varit på cirka 6 procent. Ökningen beror främst på att KPIF, måttet på den underliggande inflationen, används i uppräknings till aktuell prisnivå. Inflationen 2023 gör att uppräknings till aktuellt års prisnivå är betydligt större än brukligt.

I diagrammet nedan beskrivs utvecklingen av Stockholms stads bidrag till utjämningsystemet för LSS

Förklaring: Åren 2013-2023 (mnkr)

Källa: SCB

Boendeplanering och lokalförsörjning

I staden fanns 1 303 lägenheter i bostad med särskild service inom LOV (LSS) vid sammanställningen av boendeplan 2022-2032, vilken togs fram under våren 2022. Behovet av lägenheter prognostiseras till 2 109 lägenheter år 2032. För att möta behovet fram till 2032 behöver 806 lägenheter tillkomma under

prognosperioden. I nuläget finns planerade projekt för 642 nya lägenheter. Om alla projekt byggs enligt planering och de 28 lägenheterna som ska avvecklas inom tio år räknas bort, kommer det saknas 192 lägenheter i bostad med särskild service år 2032.

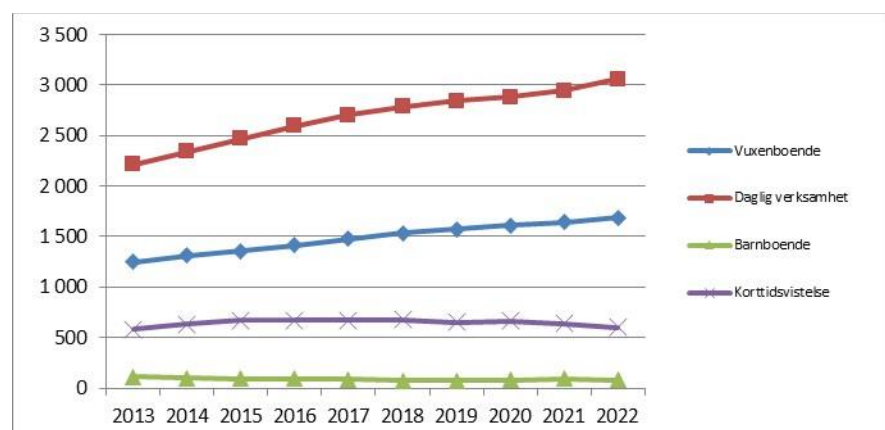
De individuella avtalen är inte medräknade i ovanstående, vilka också utgör ett behov. Stadsdelsnämnderna köper totalt cirka 430 platser utanför LOV i länet och i landet, av dem uppskattar stadsdelsnämnderna att 72 procent skulle kunna bo i bostad med särskild service inom LOV om plats fanns. Om de individuella avtalen och de som bedöms kunna bo i bostad med särskild service inom LOV också räknas med, skulle ytterligare cirka 300 lägenheter behövas vid prognosperiodens slut 2032.

Omsorgsbehov

Stockholms stad har mätt prestationer inom verksamhetsområdet stöd och service till personer med funktionsnedsättning sedan 1998. Antalet prestationer inom samtliga insatser som mäts ökade under 2022. Antalet vuxenboende, daglig verksamhet, korttidsstillsyn, barnboende och korttidsvistelse ökade tillsammans med i snitt cirka 2,2 procent, från 5 754 till 5 883.

I diagrammet nedan beskrivs utvecklingen av antal prestationer per verksamhet inom LSS de senaste 10 åren. Det visar utvecklingen av antal prestationer över den senaste 10-årsperioden för vuxenboende, barnboende, daglig verksamhet och korttidsvistelse.

Utvecklingen av antal prestationer per verksamhet LSS de senaste 10 åren

Förklaring: Åren 2013-2022 (antal prestationer)

Källa: Stockholms stads prestationsavläsning

Vuxenboende och daglig verksamhet har under denna period stadigt ökat. Daglig verksamhet har ökat med cirka 38 procent under de senaste tio åren och vuxenboende med 35 procent. En förklaring till den stora ökningen, utöver stadens befolkningsökning är att neuropsykiatriska diagnoser har ökat kraftigt de senaste tio åren. Barnboende har minskat i antal från 111 för 10 år sedan till 83

under 2022. Kortidsvistelse har mellan åren 2021 och 2022 minskat med 38 platser vilket kan antas bero på efterverkningar av pandemin.

Korttidstillsyn började mätas som prestation 2017 och har sedan dess ökat med cirka 7 procent. Korttidstillsyn redovisas inte i ovanstående diagram.

Förändring av verksamhet

Allt fler personer med funktionsnedsättning blir äldre och åldersrelaterade sjukdomar hos målgruppen bidrar till ett ökat behov av LSS-hälsans hälso- och sjukvårdsåtgärder. När livslängden för personer med funktionsnedsättning ökar är det också av stor vikt att arbeta för en fortsatt meningsfull vardag när daglig verksamhet inte längre är aktuellt.

Lokalförsörjning i stadens verksamheter

Inom alla delar av kommunkoncernen är det viktigt att fokusera på att effektivisera och hålla tillbaka lokalkostnadsökningar för att frigöra resurser för prioriterad verksamhet. Nämnderna tar årligen fram lokalförsörjningsplaner vilka sammanställs av stadsledningskontoret till en stadsövergripande lokalresursplan. Lokalresursplanen är ett viktigt verktyg för stadens lokalförsörjningsprocess och syftar till en hållbar driftkostnadsutveckling och begränsade investeringsutgifter inom kommunkoncernen. Samordnad skolplanering i Stockholm (SAMS) ingår som en integrerad del av lokalresursplanen, och säkerställer att planeringen motsvarar behoven.

Stadens årliga boendeplan för bostäder med särskild service (SoL, LSS) samt den stadsövergripande äldreboendeplanen syftar till att i samverkan föreslå åtgärder utifrån en sammanvägd övergripande bedömning och prognos över framtida behov och trender. Lokalresursplanen och stadens boendeplaner syftar även till att kommunicera framtida behov.

Större demografiska förändringar för en viss grupp medför utmaningar för lokalförsörjningen. Stadsledningskontoret uppfattar att en stor utmaning för den pedagogiska verksamheten är utplanande barn- och elevutveckling. Ökning av antalet barn sker primärt i större stadsutvecklingsområden som till exempel Norra Djurgårdsstaden, där kapacitetstillskott behövs. Samtidigt minskar lokalnyttjandet i befintlig bebyggelse i övriga delar av staden. Det är en strategisk utmaning att balansera detta tillsammans med behov av reinvesteringar. Arbetet kräver god samordning och samverkan mellan stadens nämnder och bolagsstyrelser. Den planerade utbyggnadstakten behöver kontinuerligt omprövas, analyseras och prioriteras över tid.

Administrativa lokaler är ytterligare ett område som med fördel kopplas till samordning och samverkan. Stadens förvaltningslokaler ska vara effektiva och en samlokalisering i kluster eller noder kan möjliggöra detta.

Stadens fastighets- och lokalpolicy som är en bilaga till den årliga budgeten, bidrar till utveckling, samordning och effektivisering och kompletterar investeringsstrategin. Stadens förmåga och kompetens inom hyres- och lokalfrågor behöver förstärkas. Detta inkluderar att utveckla den centrala styrningen och samordningen. Här är hyresförhandlingsfunktionen en strategisk resurs för att begränsa driftkostnadsutvecklingen.

Kompetensförsörjning

Kompetensförsörjningen ska säkerställa att staden har medarbetare som har rätt kompetens, är engagerade, vill utvecklas, ta ansvar och bidra till att verksamheten når sina mål. Därför är kompetensutveckling och lärande en kritisk fråga i alla verksamheter liksom att arbeta kompetensbaserat med både rekrytering och utvecklingsinsatser för att säkerställa att det är verksamhetens kompetenskrav som är avgörande. Konkurrens om arbetskraften ställer krav på nytänkande och proaktivitet, främst vad gäller att utveckla och behålla medarbetare och attrahera nya medarbetare och kompetenser.

Staden som arbetsgivare

Under 2023 kommer förändrade konverteringsregler i Lagen om Anställningsskydd (LAS) som genomfördes under 2022 att få genomslag. Effekterna kan vi inte se fullt ut ännu, men det kommer sannolikt att leda till att fler blir tillsvidareanställda. Finns inte behov av dessa i verksamheten leder det till övertalighet med neddragningar som följd som också innebär kostnader för verksamheterna.

Nya regler om dygnsvila träder i kraft 1 oktober i år. Huvudregeln blir då att alla medarbetare i kommuner och regioner ska ha minst 11 timmars sammanhängande dygnsvila under varje 24-timmarsperiod, och att arbetspass ska följas av dygnsvila. Det kommer att få konsekvenser för många av stadens verksamheter, inte bara inom vård och omsorg.

Löneöversyn 2023 är inte helt genomförd ännu, men med anledning av att industrins märke är normerande för övriga avtalsområden bör utfallet beräknas till cirka 4 procent även för de sifferlösa avtalen. Avtalet med Kommunal är i kronor men översatt i procent landar det på 4,1 procent för 2023. Under 2024 löper flera av

kommunsektorns avtal ut men eftersom industrins märke är fastställt till 3,3 procent får vi utgå från att det även nästa år kommer att vara normerande, givet att 2024 års avtalsrörelse landar i fortsatt sifferlösa avtal för de flesta förbunden. Om nästa års lönerörelse kommer att landa i siffersatta avtal för fler förbund än Kommunal är det ovisst hur nivåerna blir.

Kommunfullmäktige kan komma att besluta om riktlinjer för underställda per chef under hösten 2023. Det innebär att nämnderna under 2024 kommer att behöva arbeta med organisationsanalyser och besluta om förändringar i organisationsstrukturen för att möta riktlinjen som föreslås vara genomförd till verksamhetsåret 2025.

Arbetet för att införa rätt till heltid och minska timavlönade intensifieras och kommer ställa krav på förändrade arbetssätt och organisation i de verksamheter där deltidsarbete idag är mest omfattande. På kort sikt kommer det också medföra ökade kostnader. Bemanningfunktioner kan vara ett sätt att minska timavlönade och öka tillsvidareanställningar i äldreomsorg, stöd och service till personer med funktionsnedsättning och förskoleverksamhet. Utredning av förutsättningarna pågår genom ett par budgetuppdrag under 2023.

Chefsförsörjning och chefsutveckling

Chefer i Stockholms stad ska ha helhetssyn, vara närvarande, utvecklingsinriktade, mål- och resultatorienterade, tydliga och ha god samarbetsförmåga. Att vara chef i Stockholms stad innebär ett sammanhållet ansvar för verksamhet, personal och ekonomi.

I Stockholms stad finns knappt 1 100 chefer med fullt ledningsansvar, det vill säga ansvar för verksamhet, personal och ekonomi. Det finns också drygt 1 100 biträdande chefer. Rollen som biträdande enhetschef skiljer sig åt när det gäller ansvar för verksamhet, ekonomi och personal. En del biträdande enhetschefer har ansvar för alla tre delarna, medan andra enbart har ansvar för någon del, några av delarna eller ingen del alls.

Av samtliga chefer är 54 procent 50 år och äldre, 18 procent är 60 år och äldre. Högst andel chefer 60 år eller äldre har förskolan med 21 procent följt av utbildning och infrastruktur där 20 procent av cheferna är 60 år eller äldre.

Staden arbetar aktivt med chefsförsörjning bland annat genom program för framtida chefer. Sju av tio chefer internrekryteras och staden erbjuder stadsövergripande chefsintroduktion och utvecklingsprogram för chefer på olika nivåer. Genom utvecklingsgrupper erbjuds kollegialt lärande och erfarenhetsutbyte

över verksamhetsgränserna i strukturerad form. Stadens gemensamma chefsprofil och ledarskapsmodell är basen för all chefsrekrytering och chefsutveckling. Chefers organisatoriska förutsättningar är också en viktig del i att säkerställa chefsförsörjningen. Därför är förslaget till riktlinje för chefsstruktur och chefsnivåer inom Stockholms stad ett viktigt styrdokument.

Strategi för kompetensförsörjning

Stadens strategi för kompetensförsörjning utgår från att staden som en förebild som arbetsgivare erbjuder goda utvecklingsmöjligheter vilket bidrar till att stärka medarbetarnas engagemang och att fler väljer att stanna i staden. Genom att rekryteringsbehoven i huvudsak förklaras av att medarbetare väljer att sluta sin anställning i staden för att gå till en annan arbetsgivare (se figur med orsaker till rekryteringsbehoven i staden nedan) kan staden aktivt arbeta för att behålla medarbetare genom att erbjuda en bra arbetssituation, goda anställningsvillkor och goda utvecklingsmöjligheter.

Det råder fortsatt brist på vissa verksamhetskritiska yrkesgrupper vilket bland annat riskerar att leda till ökad löneglidning. Det är även brist på yrkesutbildade på gymnasienivå som till exempel barnskötare, vårdbiträden, undersköterskor och stödassistenter vilket får till följd att staden som arbetsgivare behöver ta ansvar för att erbjuda grundutbildning. Nyexaminerade behöver i många fall en allt mer omfattande introduktion och även handledning. Kompetenskrav förändras över tid, närmast inom LSS med införande av titlarna stödpedagog, stödassistent och stödbitråde samt äldreomsorg där poängkraven förändras för vårdbiträden och undersköterska blir en skyddad yrkestitel.

Personalbehov i stadens verksamheter

Staden tar fram prognoser för de kommande tio åren för personal- och rekryteringsbehov i den egna verksamheten samt för personalbehovet i de verksamheter som staden finansierar.

Skattningen av det totala personalbehovet baseras på hur stor del av verksamheten idag som utförs i egen regi respektive i enskild regi. Antagandet i prognosen är att fördelningen mellan driftsformerna är oförändrad under prognosperioden. Utvecklingstakten och mönstret är alltså detsamma för den totala prognosen som för stadens egen verksamhet. Det totala personalbehovet påverkas av hur befolkningsstrukturen i staden utvecklas.

Totalt förväntas personalbehovet i staden öka med 6 procent de kommande tio åren. Kraftigast ökning väntas inom äldreomsorgen, här beräknas personalbehovet öka med 26 procent inom vård- och omsorgsboende och med 25 procent inom hemtjänsten.

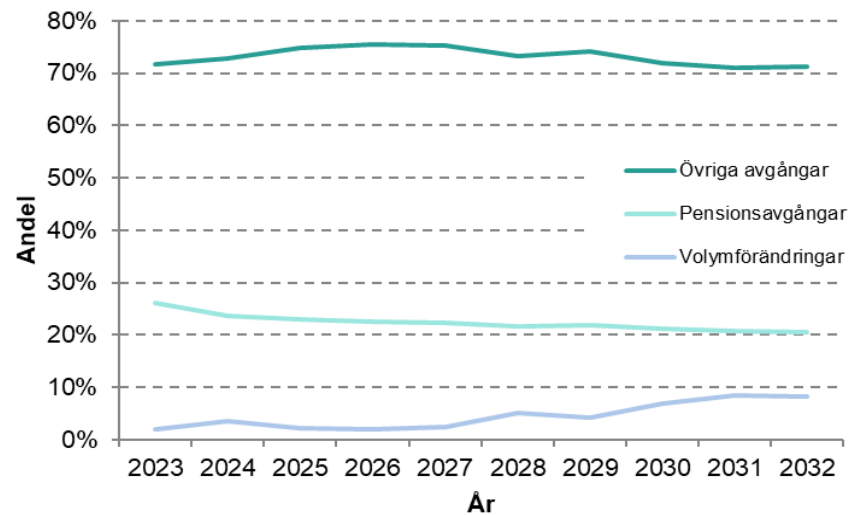
Verksamhetsområdet kultur och fritid väntas öka med 9 procent under prognosperioden, till och med 2032. Inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning och individ- och familjeomsorg väntas personalbehovet öka med 8 respektive 7 procent. Den största ökningen procentuellt sett inom utbildningsverksamheter väntas för gymnasieskolan och gymnasiesärskola som prognostiseras öka med 11 respektive 12 procent fram till år 2032. För grundskolan och förskoleverksamheten som är stadens största verksamhetsområden, väntas personalbehovet, räknat i individer under prognosperioden minska med 4 procent för grundskolan och öka med 7 procent för förskolan.

Rekryteringsbehovet till verksamheter i stadens regi

Rekryteringsbehovet beror dels på befolkningsutvecklingen, dels på den befintliga personalens rörlighet samt på eventuella effektiviseringar och kompetensförändringar i verksamheterna. Ytterligare en faktor som påverkar rekryteringsbehovet, främst i äldreomsorgen, är målet om att alla tillsvidareanställda som arbetar deltid ska erbjudas heltid. Rekryteringsbehovet till stadens egen verksamhet beräknas uppgå till omkring 5 500 individer per år.

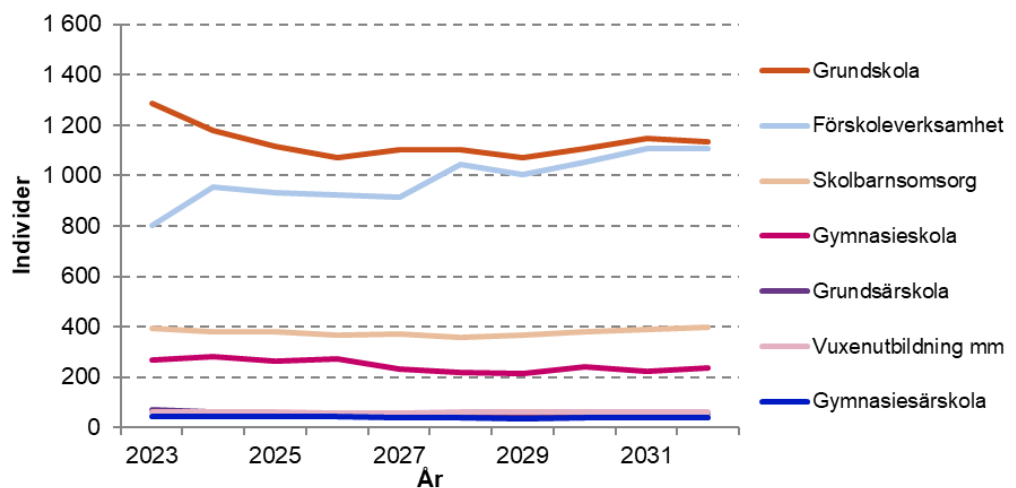
Som framgår av figuren nedan beror i snitt 73 procent av det årliga rekryteringsbehovet på att medarbetare lämnar staden på egen begäran (övriga avgångar i diagrammet). Omkring 22 procent av det totala rekryteringsbehovet beror på pensionsavgångar, andelen minskar dock något under prognosperioden. En relativt liten andel, mellan 2 och 8 procent, av det årliga rekryteringsbehovet kan förklaras av volymförändringar i stadens verksamheter. Det pekar på vikten av proaktivt arbete för att behålla och utveckla redan anställda för att minska rekryteringsbehoven.

Orsaker till rekryteringsbehov staden totalt, andel

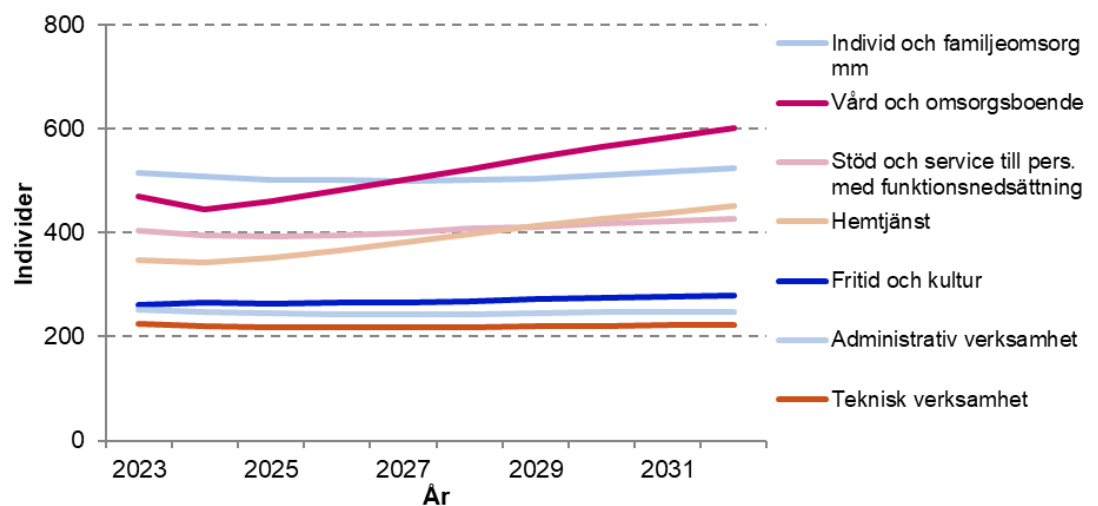
Källa: Rapport Personalbehovsprognos Stockholms stad 2023-2032

Rekryteringsbehov i skolverksamheter

Källa: Rapport Personalbehovsprognos Stockholms stad 2023-2032

Rekryteringsbehov i övriga verksamheter

Källa: Rapport Personalbehovsprognos Stockholms stad 2023-2032

Diagrammen ovan visar rekryteringsbehovet för stadens verksamheter. Det största rekryteringsbehovet förväntas finnas inom grundskola och i förskoleverksamhet. Rekryteringsbehovet inom förskoleverksamheten är cirka 800 individer under prognosperiodens första år och ökar därefter fram till år 2032 då det årliga rekryterings-behovet väntas uppgå till cirka 1 100 individer. Inom grundskolan förväntas rekryteringsbehovet ligga på omkring 1 300 individer under prognosens inledande år för att sedan minska fram till 2029 då det årliga rekryteringsbehovet uppgår till knappt 1 020 individer. År 2030 beräknas rekryteringsbehovet vända uppåt igen och öka under prognosperiodens sista år. Rekryteringsbehovet inom gymnasieskolan är under prognosens inledande år omkring 270 individer. Därefter minskar rekryteringsbehovet något fram till prognosens tre sista år då rekryteringsbehovet ökar något och beräknas till omkring 235 individer årligen. För övriga skolverksamheter är rekryteringsbehovet relativt konstant under hela prognosperioden.

För individ- och familjeomsorg väntas det årliga rekryteringsbehovet vara relativt oförändrat under prognosperioden. År 2023 beräknas rekryteringsbehovet till cirka 515 individer för att fram till prognosens mitt minska något till omkring 500 individer årligen. Under prognosens tre sista år beräknas rekryteringsbehovet åter öka till i snitt 515 individer årligen.

Rekryteringsbehovet inom äldreomsorgen väntas öka och störst är rekryteringsbehovet inom vård- och omsorgsboenden som väntas öka från 470 individer år 2023 till 600 individer år 2032. Det ökade rekryteringsbehovet inom vård- och omsorgsboende under 2023 förklaras av en minskning av antalet personal under 2021 då efterfrågan av äldreomsorg inom verksamheten var lägre. Efterfrågan började återgå under 2022 och under 2023 förväntas efterfrågan nå samma nivå som före pandemin och därmed ökar rekryteringsbehovet. När efterfrågan av äldreomsorg nått samma nivå som innan pandemin sjunker rekryteringsbehovet något år 2024 för att sedan succesivt öka till år 2032.

Verksamhetsområdet hemtjänst har ett rekryteringsbehov år 2023 på omkring 350 individer och år 2032 beräknas behovet till 450 individer.

Rekryteringsbehovet inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning väntas öka något under prognosperioden från ett årligt rekryteringsbehov på cirka 400 individer år 2023 till och drygt 425 individer år 2032.

Inom verksamheterna fritid och kultur, administrativ verksamhet och teknisk verksamhet är rekryteringsbehovet relativt oförändrat under prognosperioden.

Hållbart arbetsliv

En arbetsmiljö och en arbetssituation som ger bra förutsättningar och som stimulerar lärande och utveckling är grunden för en väl fungerande verksamhet. Under 2021 och 2022 har Arbetsmiljöverket gjort inspektioner i alla Sveriges kommuner när det gäller hur uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet görs. Inspektionen av Stockholms stad visar att uppföljningen av det systematiska arbetsmiljöarbetet behöver stärkas ytterligare och rutiner för dokumentation och anmälan till nämnderna tas fram.

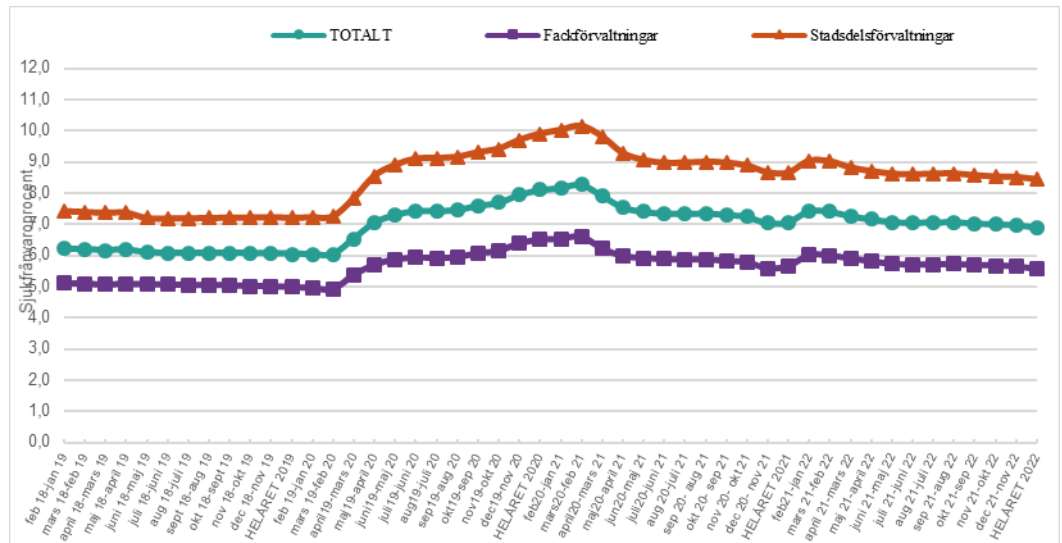
Trots den fortsatt höga sjukfrånvaron under 2022 är de övergripande resultaten för stadens medarbetarenkät fortsatt goda och svarsfrekvensen mycket hög, 88 procent. Stadens övergripande AMI (Aktivt medskapandeindex) ligger kvar på 80, samma nivå som 2021 och 2022. Delindex *Ledarskap* har minskat från 81 till 80 medan delindexen *Motivation och Styrning* ligger kvar på oförändrade index 80 vardera. Andra styrkor som enkäten visar är bland annat att 88 procent är väl insatta i arbetsplatsens mål och 89 procent anser i hög grad att de har ett meningsfullt arbete.

Utvecklingen av sjukfrånvaron präglas av förändrat beteende

Utvecklingen av sjukfrånvaron under 2022 har fortsatt präglats av ett förändrat beteende som etablerades under pandemin. Fler stannar hemma vid sjukdomssymtom vilket medfört att den korta sjukfrånvaron, upp till 14 dagar, alltjämt ligger på en högre nivå än innan pandemin. Vid ingången av 2022 hade Stockholms stad en sjukfrånvaro på 7,5 procent (rullande 12 månaders genomsnitt) av den avtalade arbetstiden. Vid årets slut uppmättes den totala sjukfrånvaron till 7,0 procent (7,6 procent för kvinnor och 5,0 procent för män). Det är främst den korta sjukfrånvaron, dag 1-14 som ligger kvar på en förhöjd nivå, cirka 3 procent jämfört med cirka 2 procent före pandemin.

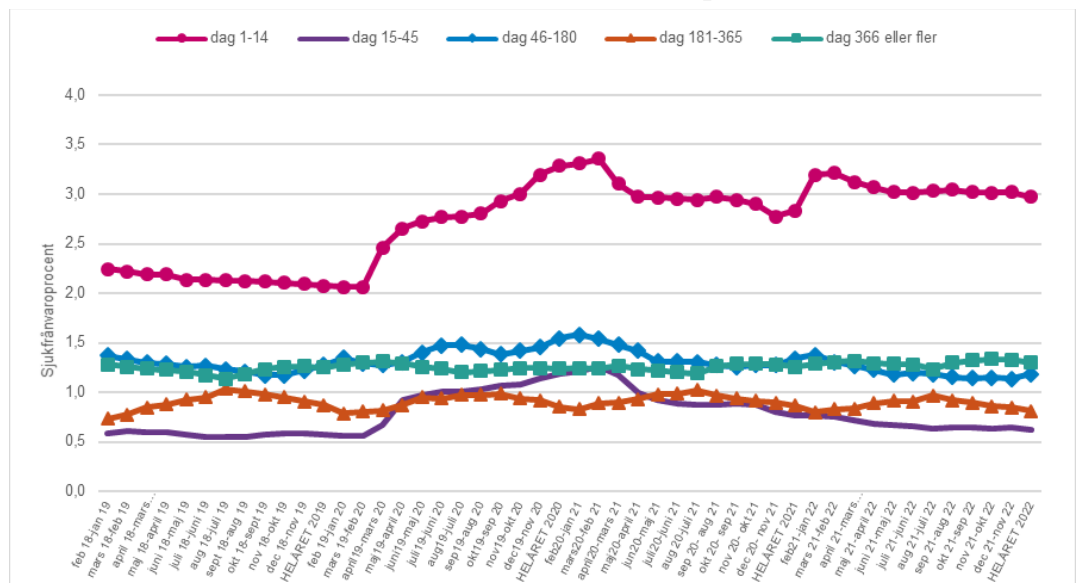
Hur sjukfrånvaron kan komma att utvecklas på sikt är svårt att bedöma. Ett scenario är att den korta sjukfrånvaron, dag 1-14, även framöver kommer att ligga kvar på en något högre nivå som en konsekvens av fortsatt försiktighet kopplat till smittspridning. Ett annat scenario är att det successivt sker en återgång till tidigare nivåer av den korta sjukfrånvaron.

Sjukfrånvaroprocetn Stockholm stad totalt

Förklaring: Rullande 12-månaders genomsnitt

Sjukfrånvaro Stockholm stad, sjukfrånvaroperioder

Förklaring: Rullande 12-månaders genomsnitt

Varu- och tjänsteförsörjning

Stockholms stad köper in varor, tjänster och entreprenader för ungefär 40 mdkr och annonserar ungefär 900 upphandlingar varje år. Utvecklingen av inköpsverksamheten inom offentlig sektor karaktäriseras av en ökad professionalisering och en ökad strategisk betydelse. En av de främsta utmaningarna, både idag och de kommande åren blir att tillgodose kompetensbehovet inom inköpsorganisationen. Staden har höga ambitioner gällande exempelvis välfärd, kvalitet, miljö, beredskap och innovation vilket medför att kompetens kring kravställning samt resurser kring uppföljning behöver tillgodoses. För att säkerställa en god kompetensförsörjning behöver utbildning och fortbildning inom

området fortsatt att främjas. Det sker bland annat genom att tillhandahålla praktikplatser och genom samverkan med akademien.

Rysslands invasion av Ukraina visar på vikten av att kartlägga och värdera strategiskt viktiga försörjningskedjor ur ett riskperspektiv, särskilt med hänsyn till samhällsviktig verksamhet. I beredskapsarbetet kommer stadens inköpsorganisation vara fortsatt involverad, bland annat för att minska sårbarheten inom försörjningskedjorna.

För att de villkor och krav på kvalitet som staden har ska nås samt motverka välfärdsbrottslighet behövs ett fortsatt fokus på uppföljning av stadens upphandlade aktörer. Systematisk avtalsuppföljning och samverkan inom staden behövs för att säkerställa att skattemedel används till det de är avsedda för samt leveranserna motsvarar stadens krav.

Kategoristyrning utgör ett strukturerat arbetssätt för att hantera stadens nuvarande och kommande utmaningar. En fortsatt utveckling av kategoriarbetet är därför centralt för att stadens upphandlingar och inköp ska bidra till att utveckla och främja valfrihet, innovation, kostnadseffektivitet samt hållbarhet.

Trygghets- och säkerhetsarbete

Samtliga nämnder och bolagsstyrelser i staden ansvarar för att tryggheten ökar samt att hög beredskap råder. Det kraftigt försämrade säkerhetspolitiska läget i Europa ställer höga krav på staden och innebär att omprioriteringar av planerat arbete kan komma att ske. Stadens arbete med att motverka gängkriminalitet och dödligt våld såsom skjutningar och sprängningar är fortsatt av högsta prioritet.

Arbetet med att öka tryggheten är långsiktigt och behöver fortsätta genom förebyggande och sociala insatser samt genom investeringar i offentlig miljö och stadsutveckling. Utgångspunkten i arbetet är det lokala trygghetsarbetet där det tydliggörs vilka behov och utmaningar som finns. Avgörande för att utveckla arbetet är att säkerställa samverkan och koordinering av de insatser som genomförs, både inom staden men även med externa aktörer.

En väl fungerande samverkan med polisen är av strategisk vikt. Bland annat behöver konkreta satsningar koordineras och lägesbilder delas. Staden och Polisregion Stockholm har tecknat en överenskommelse som ger en tydlig struktur för arbetet samt understryker några stora prioriterade samverkansområden. Det redan pågående arbetet med lägesbilder och åtgärdsplaner behöver fortsätta, bland annat utifrån föreslagen ny lagstiftning rörande kommuners brottsförebyggande arbete. Utveckling av arbetet med

Trefas, tillsammans med polis och kriminalvård, är prioriterat för att avvärja dödligt våld och för att arbeta för att individer ska lämna gängkriminaliteten. Även arbetet med att motverka välfärdsbrott behöver fortsätta, bland annat genom kompetensutveckling för stadens medarbetare samt inrättandet av relevanta kontrollmekanismer.

Ett aktivt arbete med platssamverkan på prioriterade platser runt om i staden är en central del i stadens fortsatta trygghetsarbete där det lokala näringslivet är en viktig del. Näringslivet är i behov av trygghet för att kunna bedriva sina verksamheter och växa. Staden behöver fortsätta det påbörjade stadsutvecklingsarbetet som inbegriper trygghetsperspektiv för boende, besökare och näringsidkare, samt fortsatt arbeta med insatser för att förbättra situationen på otrygga platser genom exempelvis trygghetsinvesteringar. Samordnad kommunikation är också en viktig del i trygghets- och säkerhetsarbetet.

I ett läge där samhället kontinuerligt utsätts för yttre påverkan och hotbilden är komplex behöver Stockholm som landets huvudstad fortsatt utveckla förmågan att agera förebyggande och prioritera arbetet med en samordnad och hög krishanteringsförmåga. Genom en stark kommunal organisation och stärkt rådighet över viktiga samhällsfunktioner läggs grunden för detta.

Det har skett en ökning av flera typer av cyberattacker såsom överbelastningsattacker och virus under senare år. Som en följd av det skärps kraven på informationssäkerhetsarbetet i samhällsviktig verksamhet de kommande åren. Länsstyrelsen, MSB och Cybersäkerhetscentret pekar unisont mot vikten av att säkerställa ett antal grundläggande it-säkerhetsområden. Även lagstiftning tillkommer som staden behöver förhålla sig till.

Arbetet med civil beredskap behöver de kommande åren utvecklas i hög takt i syfte att skapa motståndskraft och hantera de utmaningar som följer av det kraftigt försämrade och osäkra säkerhetspolitiska omvärldsläget. En ny struktur och sektorsorganisation inrättas i staden för arbetet med civil beredskap bland annat i syfte att skapa en tydlig ansvars- och resursfördelning för frågorna i staden samt för ökad samordning. Beredskapshöjande satsningar, exempelvis i form av beredskapslager och reservkraft, samt kompetensförstärkningar krävs för att kunna planera för och upprätthålla den samhällsviktiga verksamheten även när den utsätts för svåra prövningar. Utbildning, övning samt fortsatt utveckling av risk- och sårbarhetsanalyser (RSA) och tillhörande kontinuitetshantering är viktiga pusselbitar för ett ändamålsenligt förebyggande arbete.

I arbetet med säkerhetsskydd förändras förutsättningarna för den statliga finansiering från 2024 vilket innebär att egen finansiering kommer att krävas för att upprätthålla ett gott säkerhetsskydd och möta kraven i säkerhetsskyddslagstiftningen. I allt säkerhets- och beredskapsarbete är samverkan mellan stadens verksamheter samt med relevanta externa aktörer avgörande för att nå framgång.

Kommunkoncernens investeringar

Kommunkoncernens investeringsplaner fem år framåt är rekordhöga. Det är en konsekvens av stadens högt ställda mål gällande bostadsbyggande samt ambitioner att bli en klimatpositiv stad till år 2030. Utveckling- och underhåll i både social och teknisk infrastruktur som skolor, förskolor, vägar, idrottsanläggningar, lokaler för kultur- och evenemang, vatten-, avlopp- och avfallsanläggningar med mera blir en konsekvens av befolknings- och stadsutvecklingen.

Investeringarnas finansiering har en långsiktig effekt på stadens ekonomi i form av högre räntekostnader om investeringarna finansieras av lånat kapital som medför en skuldtillväxt. Ökande investeringstillgångar medför även avskrivningar och driftkostnader som innebär ett minskat ekonomiskt utrymme för verksamheterna om de genomförda investeringarna inte leder till ökade intäkter eller lägre driftskostnader, exempelvis energieffektiviseringar.

För att Stockholms stad ska behålla sin finansiella styrka behövs ett starkt fokus på samverkan inom kommunkoncernen genom styrning, kostnadsmedvetenhet och effektivitet i investeringsverksamheten. Det kommer att kräva nytänkande och en noggrann projektstyrning och kostnadskontroll av berörda nämnder och bolagsstyrelser samt en utvecklad samverkan kring prioritering i investeringsplanen. Den historiskt höga volymen planerade investeringar kommer kräva en fortsatt stark prioritering inom och mellan investeringsprojekt utifrån genomförbarhet, risker och prognosticerade avvikelser i förhållande till fattade beslut. Syftet är att kontinuerligt begränsa och fördela investeringsutgifterna över tid för att upprätthålla en balans i förhållande till intäcks- och inkomstutvecklingen.

Stadens växande befolkning är en grundläggande möjlighet, och takten i bostadsbyggandet ska hållas hög. Stadens bostadsmål om 140 000 bostäder under perioden 2010 till 2030 innebär att minst 10 000 bostäder behöver påbörjas årligen från 2024-2030 för att nå målet. Befolknings- och bostadsutvecklingen genererar även följdinvesteringar i pedagogiska verksamheter, vägar, vatten- och avfallshantering, kommunal service med mera. Därutöver satsas på

ökade investeringar för att möta stadens höga ambitioner inom klimat och miljö samt trygghet. Om ett ekonomiskt utrymme till riktade satsningar, liksom för nödvändiga reinvesteringar av befintliga anläggningar ska upprätthållas måste prioriteringar, kostnadskontroll och en hållbar egenfinansieringsgrad vara i ökat fokus i investeringsplaneringen framåt.

Investerings- och finansieringsstrategi

Stadens investeringsstrategi tar sin utgångspunkt i stadens långsiktiga planering för samhällsutvecklingen och inriktningsmål, med hänsyn till de finansiella förutsättningarna. Syftet är att:

- ge vägledning för investeringsprioriteringar så att målsättningen om en ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar stad förverkligas.
- säkerställa att investeringsverksamheten bedrivs i enlighet med principen om god ekonomisk hushållning där en ekonomiskt hållbar investeringstakt inte bara beror på storleken och tidplanen för investeringsutgifterna, utan även på i vilken grad investeringarna finansieras med egna eller lånade medel (egenfinansieringsgrad- se avsnitt egenfinansieringsgrad investeringar).

Investeringsstrategin definierar därför en målsättning för hur staden ska finansiera de olika investeringstyperna.

Ersättningsinvesteringar

Anläggningstillgångar som exempelvis gator, broar, tunnlar, parker, byggnader och idrottsanläggningar måste underhållas och upprustas för att upprätthålla funktion och värde. Ersättningsinvesteringar ska i första hand finansieras med det kassaflöde som genereras av den löpande verksamheten (resultat justerat för avskrivningar, exklusive reavinster). Det innebär att ersättningsinvesteringar kan genomföras utan att stadens ekonomi belastas av ökad skuldsättning med påföljande räntekostnader.

Strategiska investeringar

En stor andel av stadens strategiska investeringar genomförs inom ramen för exploateringsprojekt som syftar till att fler bostäder ska byggas. Exploateringsprojekten ska vara lönsamma vilket innebär att kalkylen för ett exploateringsprojekt i normalfallet ska bära investeringsutgifterna för den infrastruktur och det behov av kommunal service som uppstår som en direkt konsekvens av bostadsprojektet. Om investeringsutgifterna för den kommunala servicen i form av till exempel förskolor, skolor och idrottsanläggningar inte kan finansieras av inkomster från markförsäljning så måste de finansieras av överskott från den övriga verksamheten och/eller upplåning vilket medför ökade finansiella kostnader vid eventuell upplåning.

Medfinansiering

Staden är medfinansierare i angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i ett antal stora statliga och regionala infrastrukturprojekt i Stockholm. Kvarvarande beslutade åtaganden för staden uppgår sammanlagt till cirka 9,3 mdkr från år 2023 fram till år 2028.

Utbetalningarna till medfinansiering beräknas under perioden 2024-2026 uppgå till cirka sex mdkr, varav drygt hälften avser medfinansiering och förskottering för utbyggnad av tunnelbanan inom ramen för Stockholmsförhandlingen samt utbetalningar för kollektivtrafikobjekten i Sverigeförhandlingen; tunnelbanan mellan Fridhemsplan och Älvsjö, Roslagsbanan till City och Spårväg syd. Övriga stora projekt är Tvärbana Norr Kistagrenen och bussterminalen vid Slussen.

Ytterligare åtaganden om cirka 590 mnkr kvarstår avseende förstärkning och förnyelse av elnätet i Stockholmsregionen inom projekt Stockholms Ström.

Finansiell investeringsstyrning

En långsiktigt hållbar finansiell stabilitet kräver att en andel av de planerade investeringarna finansieras genom överskott från verksamheterna, att befintliga investeringar och tillkommande skrivs av i en takt som speglar den ekonomiska livslängden samt att investeringsinkomsterna från bland annat markförsäljningar bidrar med positiva resultat.

Egenfinansieringsgraden ökar om investeringsutgifter i den samlade investeringsplanen minskas eller om överskotten från verksamheten blir högre samt om investeringsinkomster från bland annat försäljning av mark blir högre. En högre andel bidrag genom statliga stöd eller EU-bidrag bidrar också till en högre grad av egenfinansiering. Ökade inkomster kan även komma från försäljning av anläggningar eller fastigheter som staden inte har ett strategiskt eller långsiktigt behov av.

Investeringstakten hos både nämnder och bolag drivs främst av omfattande strategiska investeringar för att åstadkomma nya bostäder i takt med befolkningsutvecklingen och den planerade stadsutvecklingen enligt översiktsplanen. Investeringarna inom bostadsexploateringsprojekt finansieras i huvudsak genom inkomster från försäljning av marken eller långsiktigt löpande intäkter från tomträttsupplåtelse av den mark som ska bebyggas. En högre andel tomträttsupplåtelse i förhållande till markförsäljningar ger lägre grad av egenfinansiering på kort sikt genom lägre

försäljningsinkomster. På lång sikt ger dock tomträttsavgälderna ett viktigt bidrag till stadens finansiering.

Investeringsprojekt som innebär tillskott av bostäder och skolor som byggs av stadens bolag har i högre grad finansierats med lån under de senaste åren med undantag för år 2022 då betydande avyttringar av fastigheter bidrog till en ökad egenfinansiering av investeringarna. Skuldökningen, som beskrivs närmare under avsnittet Kommunkoncernens skuldutveckling och finansiering av investeringar, behöver bevakas nogsamt för att upprätthålla en långsiktigt hållbar och kostnadseffektiv finansiering.

De följande avsnitten beskriver utvecklingen av de finansiella nyckeltalen som utgör en grund för kommande investeringsplanering. Den omfattande volymen genomförda och planerade investeringar indikerar att staden och kommunkoncernen behöver fortsätta arbetet med prioriteringar, både mellan och inom projekt i stadens investeringsplan, för att utgifterna ska mötas av en långsiktigt hållbar nivå av egenfinansiering. Ett mer systematiskt arbete med att söka externa offentliga stöd kan också bidra till detta.

Finansiella nyckeltal

Finansiella nyckeltal fastställs för att ange hur investeringsverksamheten ska styras utifrån kravet på en god ekonomisk hushållning. Kommunfullmäktige har beslutat att kommunkoncernens och stadens soliditet långsiktigt ska uppgå till lägst 34 procent. Investeringsstrategin har kompletterats med nyckeltalet egenfinansieringsgrad för styrning och uppföljning av investeringsverksamhetens finansiering. Nyckeltalet avskrivningar och räntenetto i förhållande till omsättning möjliggör en sammanhållen uppföljning för kommunkoncernens kapitalkostnader.

Soliditet

Soliditeten anger hur stor del av de totala tillgångarna som finansieras med eget kapital och är ett mått på det långsiktiga finansiella utrymmet. En hög soliditet betyder att graden av lånefinansiering är låg, en viktig faktor för att nå målet är därmed nivån på skuldsättningen. Kommunfullmäktige har fastställt att såväl kommunkoncernens som stadens soliditet långsiktigt inte ska understiga 34 procent. Soliditeten kan enskilda år gå under 34 procent, men får då inte understiga 30 procent.

Ökad grad av lånefinansiering inom bolagskoncernen påverkar såväl kommunkoncernens som stadens soliditet, då stadens internt bank hanterar all extern upplåning som sker i kommunkoncernen. Av tabellen nedan framgår att stadens soliditet de

senaste åren legat på cirka 35 procent för att höjas till 36 procent under 2022 och därmed uppfyllt målet. Kommunkoncernens nedgång i soliditet mellan 2018 och 2019 speglar bolagskoncernens ökande skuldsättning, denna har dock stabiliserats de senaste tre åren.

Soliditet 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022
Kommunkoncernen	51 %	49 %	49 %	49 %	50 %
Staden	35 %	35 %	35 %	35 %	36 %

En ökad investeringsvolym inom staden och kommunkoncernen medför en risk framåt i tiden om inte skuldtvecklingen kan bromsas.

Egenfinansieringsgrad investeringar

Egenfinansieringsgraden visar hur stor del av årets investeringar som har finansierats med egna medel. I beräkningen av nyckeltalet ingår förutom kassaflödet från den löpande verksamheten även försäljningsinkomster. En hög egenfinansieringsgrad innebär att investeringar till stor del har finansierats med under året tillförda medel utan ökad upplåning. I tabellen nedan redovisas kommunkoncernens och stadens egenfinansieringsgrad åren 2018 till och med 2022.

Egenfinansieringsgrad 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022
Kommunkoncernen	48 %	53 %	69 %	89 %	118 %
Staden	85 %	77 %	109 %	150 %	137 %

Målsättningen i investeringsstrategin är att stadens egenfinansieringsgrad ska uppgå till 100 procent på lång sikt men den kan avvika enskilda år. Stadens egenfinansieringsgrad var lägre än 100 procent både 2018 och 2019 på grund av en ökning av investeringsutgifterna, ett lägre kassaflöde från verksamheten och försäljningsinkomster. Under de senare åren har egenfinansieringsgraden återhämtat sig främst genom förbättrade resultat men också realisationsvinster.

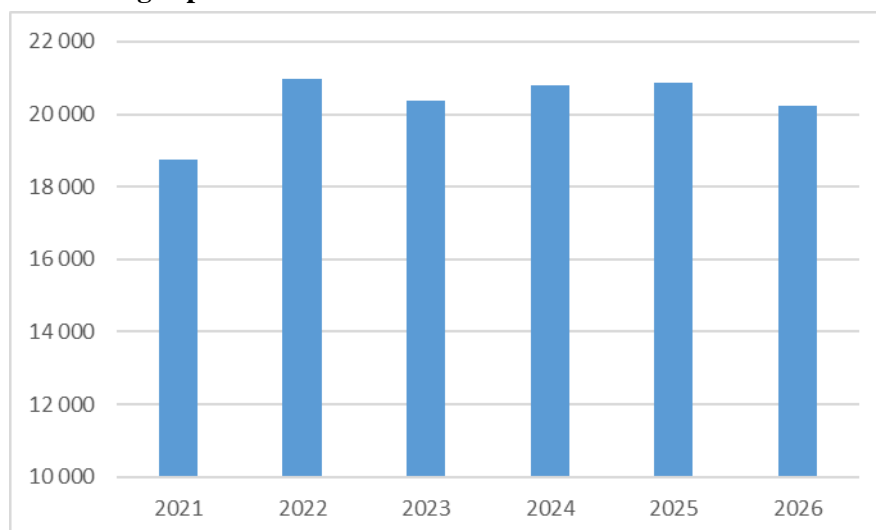
Egenfinansieringsgraden för kommunkoncernen uppgår under 2022 till 118 procent vilket betyder att kommunkoncernen under 2022 inte lånefinansierat sina investeringar. Beräknat på ett genomsnitt de senaste fem åren ligger egenfinansieringsgraden för kommunkoncernen på 75 procent.

Ett mer utförligt resonemang kring kommunkoncernens skuldutveckling följer i avsnittet ”Finansiering av investeringar” nedan.

Investeringar per invånare

I investeringsplanerna för 2023 till 2028 omfattar kommunkoncernens investeringsprojekt utgifter på mellan 21 - 23 mdkr per år. Befolkningen prognostiseras under samma period öka från cirka 999 000 till cirka 1 018 000 invånare. Fördelas stadens samlade investeringsplaner på antalet invånare varierar resultatet mellan ca 18 800 kr till 21 000 kr per invånare under perioden. Som framgår av diagrammet nedan innebär det en fortsatt hög nivå av investeringar per invånare. De planerade investeringsvolymerna minskar något under periodens sista år medan befolkningsutvecklingen är fortsatt positiv, vilket medför en något lägre investeringsnivå under de sista två åren.

Investeringar per invånare 2021-2026

Fortsatt prioritering av investeringar

Om Stockholms stad ska genomföra investeringsplanerna med bibehållen finansiell styrka och en god ekonomisk hushållning behöver egenfinansieringsgraden vara fortsatt hög. Stadens kreditbetyg, upplåningskostnad, och på sikt låneutrymme, är beroende av att staden kan uppvisa starka finansiella nyckeltal. Med nuvarande prognoser som, trots omfattande generella nedrundningar, är historiskt höga följer en utmaning att klara de målsättningar som finns för de finansiella nyckeltalen. För att nå de långsiktiga finansiella målen om en soliditet på 34 procent och en egenfinansieringsgrad inom kommunkoncernen om 100 procent behöver nämnder och bolagsstyrelser förstärka projektstyrning, kostnadskontroll och uppföljning ytterligare, samt kontinuerligt prioritera tidplan och omfattning inom investeringsplanen. I prioriteringsarbetet behöver den kommunkoncernövergripande

samverkan mellan nämnder och bolag fortsätta utvecklas för en förbättrad samordning och större prognossäkerhet i genomförandet.

Nämnder med stora investeringsvolymerna redovisar årligen ett underlag för prioritering inför flerårsplanen genom stadens prioriteringsverktyg (SPIS). Inför budget 2024 omfattar den prioriterade investeringsportföljen ca 90 mdkr varav 59 mdkr utgör återstående investeringar fram till 2042. Exploateringsnämnden står för cirka 80 procent av de återstående investeringarna där merparten utgörs av projekt i planeringsskedet. Trafiknämnden har i huvudsak prioriterat projekt i genomförandeskede och främst reinvesteringsprojekt. En stor andel av fastighetsnämndens prioriterade investeringsprojekt innebär upprustning och utveckling av idrottsanläggningar samt fortsatt upprustning av stadsbiblioteket, vilket kommer att medföra ökade hyreskostnader för stadens nämnder. Nämnderna har genomfört ett omfattande prioriteringsarbete inom sina respektive investeringsportföljer men den sammantagna bilden indikerar att det finns en potential att utveckla samverkan mellan nämnderna för att samordna tidplanerna mellan projekt som är beroende av varandra och genomförs av stadens olika aktörer.

Den planerande utbyggnadstakten avseende kommunal service i pedagogiska lokaler, vård- och omsorgsboenden samt idrottsanläggningar är till del en konsekvens av bostads- och befolkningsutvecklingen. Därför finns ett kontinuerligt behov att nämnder och bolagsstyrelser noggrant analyserar och prioriterar tidplanerna även investeringsplaner med hänsyn till framdriften i bostadsbyggandet och prognoser för den demografiska utvecklingen. Lokalresursplanen är ett viktigt verktyg i det arbetet och på sikt skulle även vissa av stadens bolag kunna inkluderas i ett mer samordnat prioriteringsarbete. (se avsnittet lokalförsörjning). Även infrastruktur som parkering, VA-anläggningar, fibernät med mera behöver utvecklas i takt med den planerade bostads- och befolkningsutvecklingen för en optimal kommunkoncernövergripande investeringsplanering. Mot den bakgrunden kan det finnas skäl att inkludera dessa bolag i ett mera samordnat prioriteringsarbete framåt.

Nämndernas investeringsplaner

Tabellen nedan är en sammanställning av nettoinvesteringar från nämndernas budgetunderlag. Där framgår att nämnderna, trots en mycket stor generell nedrundning, har ett investeringsbehov som vida överstiger dagens nivåer och den av kommunfullmäktige beslutade budgeten för 2023.

Nämndernas nettoinvesteringar 2024-2028

År, mnkr	2024	2025	2026	2027	2028
Genomförandeprojekt	8 405	5 054	5 513	4 615	2 883
Planeringsprojekt	4 761	7 425	9 535	9 540	7 931
Exploatering (generell justering)	-2 214	-2 354	-5 170	-5 428	-3 660
Exploateringsinkomster	-200	-400	-400	-400	-400
Generell justering	-1 952	-2 427	-2 176	-2 737	-369
Stadsmiljöprojekt	238	205	168	112	23
Inventarier och maskiner	226	216	197	183	171
Central medelsreserv	500	500	450	450	450
<i>varav ej aktiverbara utgifter</i>	<i>522</i>	<i>465</i>	<i>329</i>	<i>322</i>	<i>149</i>
Totalt investeringar (netto)	9 765	8 218	8 118	6 336	7 028
Investeringsplan enligt budget 2023	7 030	7 190	7 857	7 732	6 302
Differens 2024-2023	-2 735	-1 028	-260	1 396	-726

För att uppnå målet om att planera för 140 000 nya bostäder till 2030 är exploateringsnämndens bedömning att de måste ha beredskap för att arbeta med samtliga projekt som ingår i planen. Utgifterna för exploateringsnämnden har ökat de senaste åren eftersom andelen projekt i genomförandeskede har ökat och många av de stora stadsutvecklingsprojekten är i genomförandeskede samtidigt vilket kan göra att ytterligare justeringar kan behöva göras under planeringsperioden.

Exploateringsnämndens investeringar är i huvudsak lönsamma då de genererar framtida intäkter genom tomträttsupplåtelse eller inkomster från försäljning av mark i samband med exploatering. År 2022 var exploateringsinkomsterna från markförsäljningar i samband med exploatering något lägre jämfört med utfall 2021 och prognosen för 2023 visar på ytterligare något lägre än utfallet 2022. Prognos för kommande års försäljningsinkomster framgår av tabellen nedan.

Prognos försäljningsinkomster 2024-2028

Mnkr	2024	2025	2026	2027	2028
Försäljningar	3 200	5 000	3 300	4 600	2 600

Prognosen för försäljningar år 2024 och 2026 är sänkt 1,6 respektive 0,9 mdkr jämfört med föregående flerårsplan vilket förklaras av förskjutning av markförsäljningar. Prognosen har höjts med 0,2 mdkr för 2027 jämfört med föregående flerårsplan. Större markförsäljningar 2024 bedöms göras inom bland annat projekten Årstafältet etapp 3, Hagastaden, Norra Djurgårdsstaden (Gasklocka 3 och 4), Bergholmsbacken, Södra Värtan och Skärgårdsskogen. Hänsyn har tagits till att förskjutningar

kan uppkomma inom investeringsplanen och därmed även av prognostiserade försäljningar.

Det finns en koppling mellan bostadsbyggande och konjunktur. Konjunkturutvecklingen utgör således en risk för uppfyllandet av verksamhetsmålen. Även förändringar i lagstiftningen kan påverka efterfrågan på bostäder vilket i sin tur påverkar verksamheten. Erfarenheten från tidigare konjunkturedgångar är att det är en fördröjning innan verksamheten och ekonomin påverkas. I markanvisningsavtalen finns det indexklausuler som innebär att om marknadspriset är lägre vid överlåtelse tillfället än vid avtalstecknandet blir köpeskillingen lägre vilket påverkar inkomsterna och projektekonomi.

Exploateringsnämndens investeringar ger ökade kostnader för drift och underhåll hos andra nämnder, främst trafiknämnden. Kostnaderna för parkskötsel, barmarksrenhållning, vinterväghållning, drift och underhåll av gatuytor, gångbanor, trafiksignaler, belysning med mera bedöms öka med cirka 20 mnkr årligen under planperioden.

Fastighetsnämndens investeringsbudget är uppdelad i fyra delar, en långsiktig- respektive en utökad plan för idrottsinvesteringar samt en långsiktig- respektive en utökad plan för övriga fastighetsinvesteringar. I de fall behov uppstår kan fastighetsnämnden besluta om omprioriteringar mellan de olika investeringsplanerna.

Den långsiktiga investeringsplanen för övriga fastighetsinvesteringar uppgår i kommunfullmäktiges plan för 2024 till 300 mnkr årligen. Huvuddelen av prioriterade projekt i investeringsplanen för år 2024 med inriktning år 2025 och år 2026 är renovering av Farsta och Kungsholmens brandstationer. Under perioden kommer också en övergripande renovering av Katarina brandstation påbörjas. Utöver detta är upprustning av elsystem, ventilations-system och hissar i ett flertal fastigheter betydande investeringar som planeras att genomföras under perioden

Utöver de projekt som fastighetsnämnden bedömer kan finansieras inom kommunfullmäktiges plan, finns ett antal projekt som inte kan inrymmas. Det gäller bland annat upprustning av ett antal ateljébyggnader och flera bergum där det finns stora behov av renovering.

För att möta bristen på idrottsanläggningar i staden har kommunfullmäktige beslutat att en miljard i nya investeringsmedel tillförs idrotten under perioden 2023-2026. Medel har tillförts till

den utökade planen för idrottsanläggningar för att genomföra de projekt som ingår i satsningen. I kommunfullmäktiges budget är inriktningen också att privatiseringslösningar avseende idrottsanläggningar ska undvikas. Fastighetsnämnden ska tillsammans med idrottsnämnden planera för att ta tillbaka ett antal ännu ej genomförda privatiseringslösningar till egen regi. Detta påverkar exempelvis projekt rörande den nya multihallen på Vårbergs IP, renovering av Brännkyrkahallen och ersättningsanläggning för Västertorps sim- och idrottshall. I kommunfullmäktiges plan för 2024 uppgår den angivna långsiktiga investeringsnivån för idrottsanläggningar till 370 mnkr. Under perioden finns ett stort behov av reinvesteringar och upprustning av befintliga anläggningar samtidigt som staden växer och behovet av nyinvesteringar också är mycket stort. Det finns därför en risk att en omprioritering bland de planerade projekten kan komma att behövas för att kunna hålla sig inom beslutad ram.

I takt med att staden växer påverkas även trafiknämndens investeringsverksamhet. Nämnden har tilldelats en investeringsbudget som långsiktigt uppgår till 730,0 mnkr per år i kommunfullmäktiges budget. I budget 2023 förstärktes den långsiktiga planen under åren 2023-2026 med sammanlagt 1 750,0 mnkr för att inrymma en satsning på cykel-, gång- och kollektivtrafik. Utöver ovan satsning finns 250 mnkr för en ny gång- och cykelbro vid Slussen.

För att uppfylla kommunfullmäktiges prioriteringar på kortare sikt har nämnden tilldelats en utökad investeringsplan som sammanlagt uppgår till 1 075,0 mnkr under åren 2023-2027. Den utökade planen avser bland annat den fortsatta satsningen Grönare Stockholm.

De stora ersättningsinvesteringarna är en utmaning då de tar en stor del av trafiknämndens investeringsbudget i anspråk vid genomförande. De stora volymerna som är låsta i dessa projekt begränsar möjligheten att inrymma andra åtgärder under tiden projekten genomförs, samtidigt som en mindre förskjutning i projektens tidplan skapar ett stort utrymme i långsiktiga investeringsplanen som är svårt att ersätta med andra mindre projekt.

Samtliga nämnder som beskrivs ovan tillämpar en överbudgetering och generell nedrundning, vilket innebär att deras planeringsramar som regel är högre än budgetramen. Detta arbetssätt bygger på erfarenheten att projekt försenas eller skjuts i tiden av olika anledningar och ger nämnderna en beredskap att snabbt kunna prioritera om vid förändringar.

En utmaning för stadens investeringsverksamhet är utvecklingen av marknadspriserna som har en stor påverkan på projektens utgiftsutveckling. Ökningen av entreprenadindex har de senaste tio åren varit mellan två och fem procent. Under 2021 och 2022 har dock flera viktiga index för exempelvis betong- och stålarbeten ökat betydligt mer. Det syns nu en avmattning av ökningen men det är svårt att förutse om de höga marknadspriserna kommer att kvarstå eller om priserna sjunker tillbaka. Under 2023 har en årlig ökning av byggkostnadsindex legat på över 15 procent.

I tabellen nedan redovisas budget, utfall och prognos per sista december 2022 för sex av stadens största investeringsprojekt.

Projektnamn	År	Total budget	Utfall tom 20221231	Budget 2023	Prognos 2024	Prognos 2025	Prognos 2026
Hagastaden	Bostäder	-9 412,3	-6 040,4	-304,9	-410,5	-575,3	-616,2
Slussen	Infrastruktur	-10 151,0	-8 860,3	-1030,4	-1322,3	614,9	-615
Norra Djurgårdsstaden	Bostäder/kommersiella lokaler	-9 756,5	-3 514,0	-701,1	-852,7	-1146,4	-853,5
Fokus Skärholmen	Bostäder	-2 463,4	-234,6	-89,5	-185,4	-433,3	-474,5
Årstafältet	Bostäder	-3 901,5	-839,6	-828,2	-1970,3	-239,1	-253,1
Söderstaden	Bostäder	-1 624,1	-435,9	-201,4	-393,4	-165,7	-179,5
Cykelinvesteringar*	Infrastruktur	-2 293,4	-1 565,6	-205,5	-161,5	-262,9	-200
Järva begravningsplats		-357,0	-201,1	-100,0	-52,8	0,0	0

Ej aktiverbara utgifter

Rådet för kommunal redovisnings rekommendationer angående redovisning av materiella anläggningstillgångar (RKR R4) innebär att vissa investeringsutgifter behöver omföras till driftbudgeten. Det avser främst utgifter för sanering, rivning som inte tillför investeringen ökat värde eller servicepotential samt kostnader för utveckling av detaljplaner. Under 2022 har berörda nämnder genomfört ett omfattande arbete för att identifiera dessa kostnader. Inför de kommande åren bedömer de största investerande nämnderna att mellan cirka 150 - 520 mnkr årligen kommer att behöva omföras från investeringar till driftskostnader. Volymen kan komma att variera kraftigt beroende på eventuella förskjutningar av vissa projekt i investeringsplanerna och prognosen för de senare åren är mycket osäker. Det är dock viktigt att poängtera att kassaflödet, självkostnaden, lönsamheten och finansieringen för respektive projekt inte påverkas av den redovisningsmässiga förändringen. Däremot tar dessa utgifter utrymme i stadens driftbudget.

År (mnkr)	2024	2025	2026	2027	2028
Ej aktiverbara utgifter					
Exploateringsnämnden	319	297	178	222	149
Fastighetsnämnden	43	15	11	0	0
Idrottsnämnden	120	113	100	0	0
Trafiknämnden	40	40	40	0	0
Summa	522	465	329	222	149

Driftkostnader

Det är viktigt att lyfta fram driftkostnadsperspektivet vid investeringsplanering, styrning och prioritering. Vid strategiska investeringar kommer även driftkostnaden att öka, för reinvesteringar bör målsättningen vara att driftkostnaden påverkas positivt genom att investeringen resulterar i lägre reparationskostnader och exempelvis lägre energikostnader.

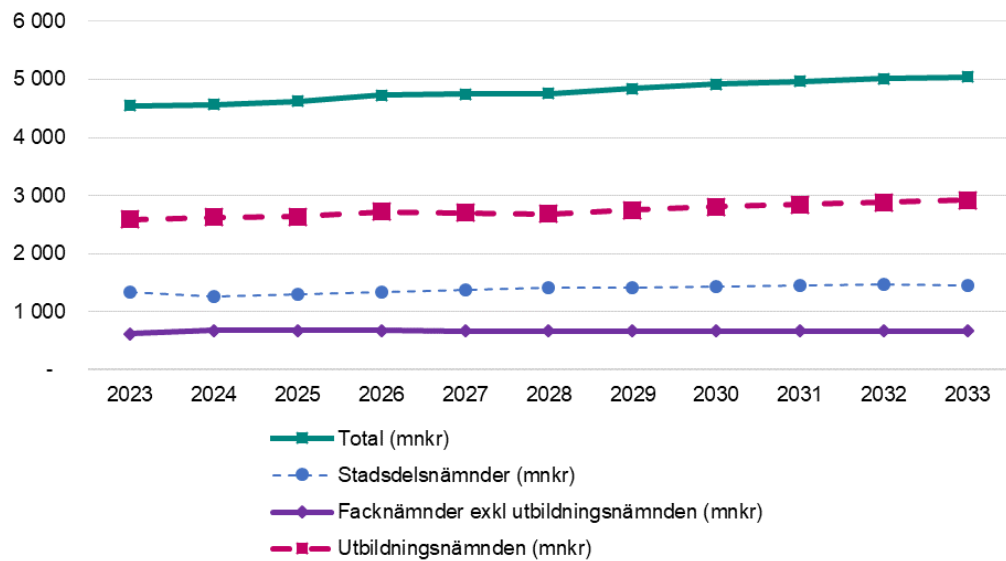
Exploateringsnämndens investeringar medför ökade verksamhetskostnader för stadens nämnder där främst kostnaderna för gatu- och markskötsel samt belysning åskådliggörs i samband med beslut genom schablonberäkningar. Schablonberäkningen innebär osäkerheter och modellen har inte reviderats sedan början av 2000-talet. Mot den bakgrunden kan det finnas anledning att berörda nämnderna ser över aktuella schabloner inför kommande budgetperiod.

Hyeskostnader

De flesta av stadens nämnder hyr lokaler för att bedriva sin verksamhet. Lokalförsörjningen har ett tydligt kommunkoncern- och livscykelerspektiv och därför hyr nämnderna primärt lokaler i av staden ägda byggnader. Lokalerna tillhandahålls huvudsakligen av fastighetsägare inom kommunkoncernen såsom fastighetsnämnden, Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) eller Micasa Fastigheter i Stockholm AB. Viss inhyrning av lokaler från externa aktörer förekommer också.

Nämndernas egna bedömningar av kommande hyreskostnadsförändringar, exklusive bostäder och idrottslokaler, indikerar en volymökning från cirka 4,5 mdkr 2023 till cirka 5 mdkr 2033. Nämndernas prognos för hyreskostnaderna är hämtade från nämndernas lokalförsörjningsplaner för 2023 och redovisas i diagrammet nedan. För pedagogiska lokaler bedöms en hyresökning om 535 mdkr, där utbildningsnämnden står för huvuddelen vilket delvis beror på omfördelning av kostnader till följd av nytt samverkansavtal. Totalt sett bedömer nämnderna att hyrorna ökar med i genomsnitt en procent per år och dessa presenteras utan antaganden om ökning av KPI eller dylikt. Facknämnderna står för 71 procent av de totala hyreskostnaderna.

Hyreskostnadsutveckling för lokaler 2023-2033

Nämnderna bedömer de tillkommande hyresgenererande investeringsutgifterna till totalt 10,5 mdkr fram till 2033. Det rör sig om omfattande investeringsplaner och höga investeringsutgifter, liksom förändringar av internräntan. Den interna hyran påverkas till betydande del av kapitalkostnader för investeringar i verksamhetslokaler. Nämndernas prognoser baseras på stadens gällande internränta. En högre investeringsutgift och ökande kapitalkostnader får direkt genomslag i hyran för verksamhetslokalerna, och därmed fördelningen av verksamhetskostnaderna. Högre kapitalkostnader ger ökande hyreskostnad per plats, vilket innebär att hyreskostnaderna minskar det ekonomiska resurserna för övriga delar av verksamheten. Det är därför angeläget att investeringsnivån per plats i ny-, om- och tillbyggnadsprojekt hålls tillbaka.

I förhållande till befolkningsutvecklingen i staden tenderar nämndernas hyror att öka mer än prestationen, det vill säga hyran per plats ökar. Det är viktigt att nämnderna fortsätter att arbeta strategiskt med planering av lokalbehov och eventuella förändringar i den årliga uppdateringen av lokalresursplanen.

Kapitalkostnader

En ökad investeringsnivå innebär även ökade avskrivningar och kapitalkostnader. Ökningen av kapitalkostnaderna kommer att fortsätta utifrån kommunkoncernens investeringsplaner i form av avskrivningar. I en situation med större skuld och/eller förändrad upplåningsränta kommer en ökande del av intäkterna användas till räntekostnader som tillsammans med kostnader för avskrivningar riskerar att tränga undan ekonomiska resurser för verksamheten.

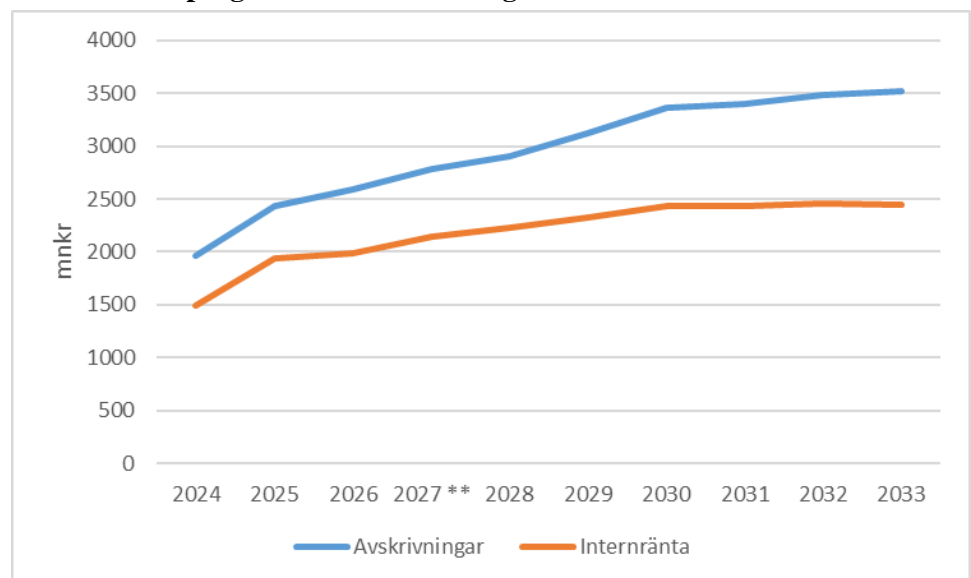
Under 2022-2023 har marknadsräntorna stigit från 0 till 3 procent, vilket givit genomslag på stadens internränta som ändrats från

0,5 till 2,2 procent. Detta har medfört stora förändringar i prognoserna inför budget 2024 i jämförelse med budget 2023.

Facknämndernas prognoser sträcker sig över en tioårsperiod medan stadsdelarnas bedömningar omfattar den närmaste budgetperioden fram till år 2027. Prognoserna baseras på stadens gällande internränta.

Facknämndernas prognos de närmaste tio åren indikerar att kapitalkostnaderna kommer att öka med cirka 2,5 mdkr under perioden 2024-2033, från 3,5 till 6 mdkr. Avskrivningar utgör 1,5 mdkr av de ökade kostnaderna. Motsvarande prognostiserade ökning inför budget 2023 var 1,4 mdkr varav avskrivningarna utgjorde 1,2 mdkr. Kostnadsprognosen för avskrivningar och internränta beskrivs i diagrammet nedan.

Kostnadsprognosen för avskrivningar och internränta 2024-2033

** 2027-2033 inkluderar ej stadsdelsnämnder

Stadsdelsnämndernas kapitalkostnader beräknas öka från 245 till 251 mnr fram till 2027 varav avskrivningarna utgör huvuddelen av kostnaderna.

Med den fortsatt höga planerade investeringsnivån kommer avskrivningarna fortsätta att öka och summeras de tillkommande avskrivningarna hos facknämnder och stadsdelsnämnder bedöms de öka med cirka 800 mnr från 2024 t.o.m. 2027 eller cirka 200 mnr per år.

Koncernen Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s dotterbolag verkar inom flera områden till nytta för stadens invånare. Koncernen har under de senaste åren redovisat stabila och starka resultat med hög efterfrågan på

bolagens tjänster och varor där låga räntenivåer och hög efterfrågan på bolagens produkter och tjänster har varit starkt bidragande orsaker.

Stockholms Stadshus AB: s investeringar

Bolagskoncernen genomför den största delen av stadens investeringar. Under de kommande åren utgörs bolagskoncernens investeringar främst av nyproduktion av bostäder, skolor, förskolor samt vård- och omsorgsboenden tillsammans med infrastruktur för vatten, avlopp och avfallshantering. Bolagens planerade klimatinvesteringar och det fortsatta arbetet med trygghetsåtgärder utgör en viktig del för att Stockholm ska fortsätta utvecklas hållbart.

De stora investeringsvolymerna kräver noggrann styrning och uppföljning. En nära och god samverkan mellan stadens bolagsstyrelser och nämnder är en förutsättning för att göra rätt prioriteringar. På moderbolaget har ett utvecklingsarbete inletts för att stärka och stödja bolagens investeringsstyrning. Även andra rutiner ses över.

Den årliga investeringsvolymen har under de senaste åren ökat. Enligt bolagens föreliggande förslag kommer investeringarna under den närmsta femårsperioden stiga till i genomsnitt nästan 15 mdkr per år. Koncernens investeringsnivå är således fortsatt mycket hög under kommande år.

Med nuvarande höga investeringsnivå inom koncernens bolag krävs fortsatt stort fokus på styrning och kostnadsmedvetenhet i investeringsprojekten. Det är nödvändigt för den finansiella stabiliteten att projekten kan genomföras med hög grad av egen finansiering för att minska risken för nedskrivningar och för att kapitalkostnader tränger undan driftskostnader. En hög investeringsnivå ökar också risken för försämrade resultat vid höjda räntenivåer.

De tre bostadsbolagen, AB Svenska Bostäder, AB Stockholmshem och AB Familjebostäder står för cirka 30 procent av bolagskoncernens investeringsvolym - motsvarande knappt 5 mdkr per år. Nuvarande planer är en följd av befintligt bostadsmål med en nyproduktion på 3 500 lägenheter fram till 2026. Eventuella förändringar av bostadsbolagens mål för nyproduktion kommer påverka bostadsbolagens investeringsnivåer.

Stockholm Vatten och Avfall AB kommer under perioden fortsätta arbeta med projektet "Stockholms Framtida Avloppsrening" (SFA), som är koncernens enskilt största projekt. Genom projektet

säkerställs en effektiv avloppsrening i en växande stad samtidigt som mark frigörs inför framtida exploatering. Projektet kommer pågå under flera år framöver och under sommaren 2022 förelades en lägesrapport till koncernstyrelsen med en reviderad kostnadsprognos för projektet (11,8 mdkr). Det är av yttersta vikt att bolaget noga följer projektets kostnadsutveckling med både hög kvalitet på styrningen av projektet och god kostnadskontroll. Stockholm Vatten och Avfall genomför också nödvändiga investeringar i befintligt ledningsnät, samtidigt som bolagets investeringar är viktiga i stadens utvecklingsområden. Utöver detta prognostiseras också investeringar i den nya planerade avfallsanläggningen i Högdalen.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB planerar för nybygge av vård- och omsorgsboenden och seniorbostäder, vilket tillsammans med sedvanliga underhållsinvesteringar innebär en ökad investeringsnivå, framför allt i slutet av planeringsperioden. Total investeringsbudget för femårsperioden beräknas uppgå till närmre sju mdkr.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) bedömer att investeringsbehovet uppgår till drygt 10 mdkr de kommande fem åren då efterfrågan på nya skolor och förskolor är fortsatt stor. SISABs investeringar avser såväl nyproduktion som upprustning och ombyggnad i befintliga lokaler och genomförs framför allt efter beställningar från utbildningsnämnden.

Det nuvarande kostnadsläget med hög inflation och stigande byggkostnader medför stora utmaningar med att genomföra lönsamma projekt. Som en del av en långsiktigt hållbar ekonomi och finansiering av bolagskoncernens planerade investeringar krävs att bolagen konsekvent fortsätter arbetet med att optimera driftnettot för en långsiktigt stabil ekonomi.

Den höga investeringsvolymen medför ett fortsatt ökat behov av lånefinansiering vilket innebär att soliditeten minskar. Den planerade investeringsnivån innebär att soliditeten gradvis kommer att sjunka.

Bolagens förslag till investeringar

År	2023	2024	2025	2026	2027
Mnkr					
Summa planerade investeringar	13 713	14 581	15 752	15 084	14 500
Investeringsplan enligt budget 2023	14 851	14 921			

Kommunkoncernens skuldutveckling och finansiering av investeringar

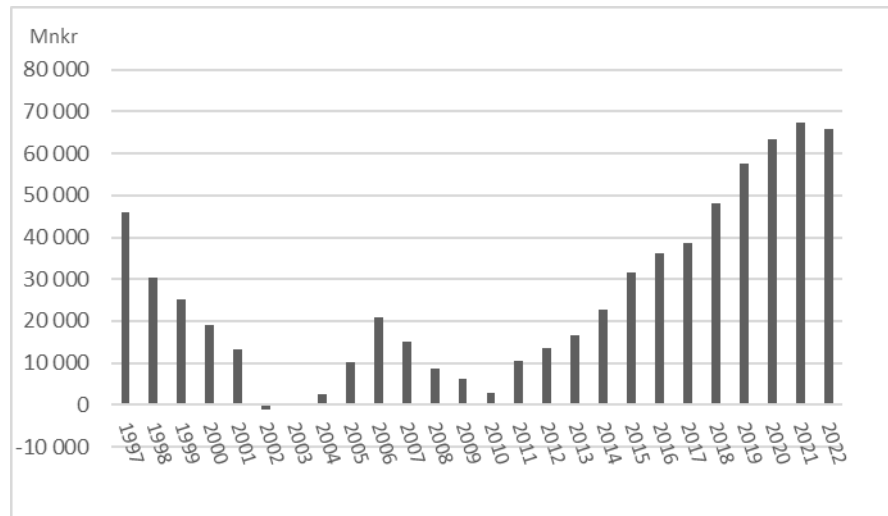
Kommunkoncernen genomför viktiga investeringar som behöver finansieras. Investeringsplanerna för staden och bolagskoncernen (kommunkoncernen) de närmaste åren uppgår fortsatt till historiskt höga nivåer om ca 20 mdkr per år. Hur dessa investeringar finansieras, med eget eller lånat kapital, får stor effekt på Stockholms stads skuldutveckling och räntekostnader på både kort och lång sikt.

Kommunkoncernen har idag en betydande skuld, som riskerar att öka ytterligare i snabb takt om investeringarna till stor del lånefinansieras. En ökad skuldsättning innebär att allt mer budgetutrymme går till räntekostnader varje år, finansiella nyckeltal påverkas negativt och kreditbetyget riskerar att försämrans. Ett sämre kreditbetyg leder i sin tur till att lånekostnaderna riskerar ökar ytterligare.

En viss andel lånefinansiering av investeringar är naturlig, framför allt om investeringarna väntas bli lönsamma över tid. Men eftersom de årliga investeringsutgifterna varit höga under flera års tid, och dessutom i stor utsträckning har lånefinansierats, är Stockholms stads skuld redan nu stor både i relativa och absoluta tal. Under 2022 steg räntorna kraftigt från mycket låga nivåer, både globalt och i Sverige. Det nya ränteläget medför ökade räntekostnader och sätter press på stadens skuldsatta bolag vars räntekostnader stiger markant, vilket till exempel påverkar självkostnadshyran hos inhyrande nämnder. För stadens nämnder ökar kapitalkostnaderna då investeringar belastar resultatet via avskrivningar och stigande räntor. Det leder i sin tur till minskat budgetutrymme för respektive verksamhet. Kopplingen mellan investeringar, skuldutveckling och hållbara finanser är därmed tydlig. Hållbara finanser krävs för fortsatta möjligheter att investera och utveckla Stockholm för att möta nuvarande och framtida stockholmarnas behov.

Stadens skuld i perspektiv

Skuldens storlek och framtida utveckling beror på hur stora investeringar som genomförs men också på hur stor del som finansieras med lånat kapital. Kommunkoncernens investeringar har historiskt delvis lånefinansierats. Storleken på Stockholms stads skuld har varierat över åren. Under de senaste 25 åren har staden varit i stort sett skuldfri vid två tillfällen. Detta efter att större försäljningar av tillgångar har genomförts. Sedan 2010 har skulden successivt ökat för att närma sig 68 mdkr 2021. Under 2022 minskade skulden för första gången på drygt 10 år och per den 31 december 2022 uppgick den externa nettoskulden till 65,8 mdkr.

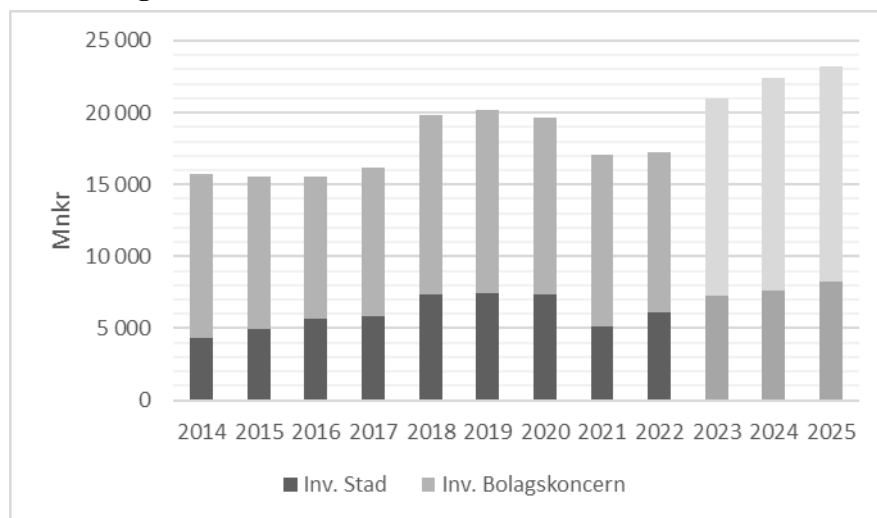
Kommunkoncernens nettoskuld 1997-2022

Stockholms stad har under det senaste decenniet uppvisat en stark befolkningstillväxt. Trots detta har stadens externa låneskuld per invånare ökat från cirka 12 000 kr år 2011 till ca 67 000 kr i slutet av 2022. Vid en jämförelse med övriga kommuner i Stockholmsregionen har Stockholm en av de största låneskulderna per invånare. Vid en bredare jämförelse med andra kommuner, regioner och även börsnoterade företag i Sverige så framgår det att Stockholms stads skuld är en av de beloppsmässigt största skulderna i Sverige. Stadens skuld överträffas i absoluta tal endast av några av Sveriges största företag. Absoluta och relativa skuldjämförelser visar därmed att skulden är betydande, vilket innebär hög exponering mot stigande räntenivåer. Vidare finns ett beroende av att alltid kunna attrahera kapital för att ersätta förfallande lån/obligationer och till nyupplåning när skulden ökar.

Finansiering av investeringar

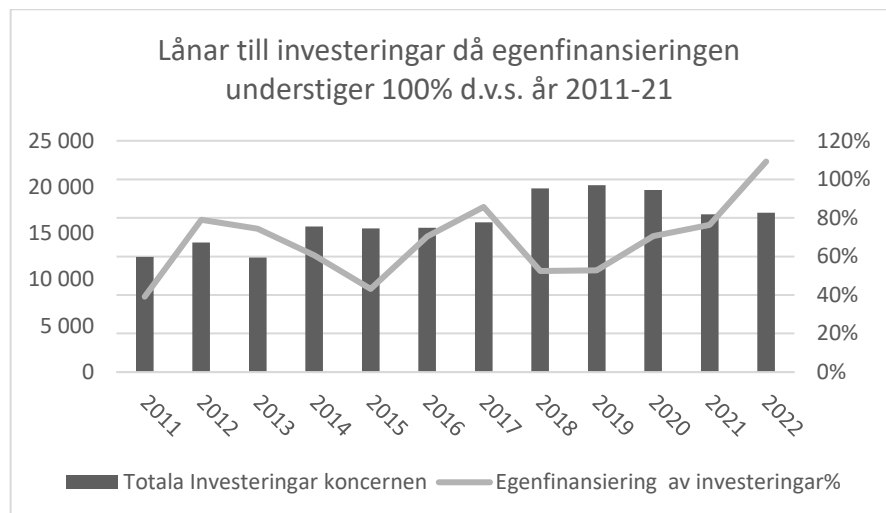
Från att kommunkoncernens genomförda investeringar legat på en stabil nivå om cirka 15 mdkr per år ökade nivån till 20 mdkr 2018 d.v.s. en ökning av årliga investeringsutgifter med drygt 30 procent. I budget för 2023 uppgår investeringarna till 22-24 mdkr per år för perioden 2023-2025.

Investeringar i kommunkoncernen 2014-2025

Under den senaste tioårsperioden har bolagens investeringar i genomsnitt utgjort cirka två tredjedelar av kommunkoncernens totala investeringar. Bolagens investeringar är i huvudsak lönsamma, men har också i högre grad än stadens finansierats med lån vilket lett till att skulden ökat. Under åren 2011 till 2022 finansierades kommunkoncernens investeringar i genomsnitt till knappt 70 procent av egna medel och resterande dryga 30 procent med lån. Egenfinansieringsgraden har dock ökat de senaste åren och 2022 kunde investeringsutgifterna i både stad och bolag finansieras helt utan lån eftersom koncernens egenfinansieringsgrad översteg 100 procent. Detta fick som konsekvens att skulden också minskade för första gången sedan 2010. Orsakerna till 2022 års höga egenfinansieringsgrad och skuldminskning är flera. Framst har goda resultat från den löpande verksamheten i både stad och bolag tillsammans med flera års fokuserat arbete med försäljningar av icke strategiska tillgångar inom bolagssektorn bidragit, men även investeringsprioriteringar. De faktiska investeringsutgifterna har understigit budget de senaste två åren på grund av tidsförskjutningar i pågående och planerade projekt, samt till viss del på grund av bokföringstekniska skäl.

I diagrammet nedan visar vänster y-axel investeringsvolymen och höger y-axel visar egenfinansieringsgrad för kommunkoncernen för åren 2011-2022.

För att få en uppfattning om hur stora årliga investeringar som kommunkoncernen kan genomföra utan att skulden påverkas kan några schablonmässiga antaganden göras avseende storleken på kommunkoncernens egengenererade medel. Utifrån sådana förenklade antaganden kan de egengenererade medel som årligen finns tillgängliga för investeringar uppskattas till mellan 11 och 13 mdkr. I det ingår ett antagande om försäljningar av exploateringsmark om ca 2-3 mdkr, vilket är en rimlig nivå baserat på historik och behov i ett normalt konjunkturläge, samt resultat i koncernen före avskrivningar, avsättningar och andra icke kassaflödespåverkande poster. Summan av dessa poster kan användas till investeringsutgifter här och nu.

Utöver koncernens egen investeringsbudget om drygt 20 mdkr per år, har staden även åtagit sig att medfinansiera ett antal större statliga infrastrukturprojekt. Avsättningar för dessa investeringar har belastat tidigare års resultat men utbetalningarna sker löpande och behöver då finansieras. Utbetalningarna är signifikanta och uppgår enligt preliminär utbetalningsplan till i genomsnitt ca 1,8 mdkr per år under den närmaste femårsperioden. Skulle kommunkoncernen genomföra den nu liggande investeringsbudgeten om dryga 20 mdkr per år utan att andra åtgärder vidtas för att öka egenfinansieringen, är en rimlig uppskattning att skulden skulle öka med ca 9-10 mdkr per år när även utbetalningar till medfinansiering har beaktats.

Vid en sådan utveckling ökar skulden betydligt snabbare än både intäkter och invånare. Konsekvensen att ta i beaktande är att en hög och ökande skuldnivå tar budget- och investeringsutrymme för både dagens och framtidens stockholmare och begränsar därmed den ekonomiska möjligheten för andra satsningar både på kort och lång sikt.

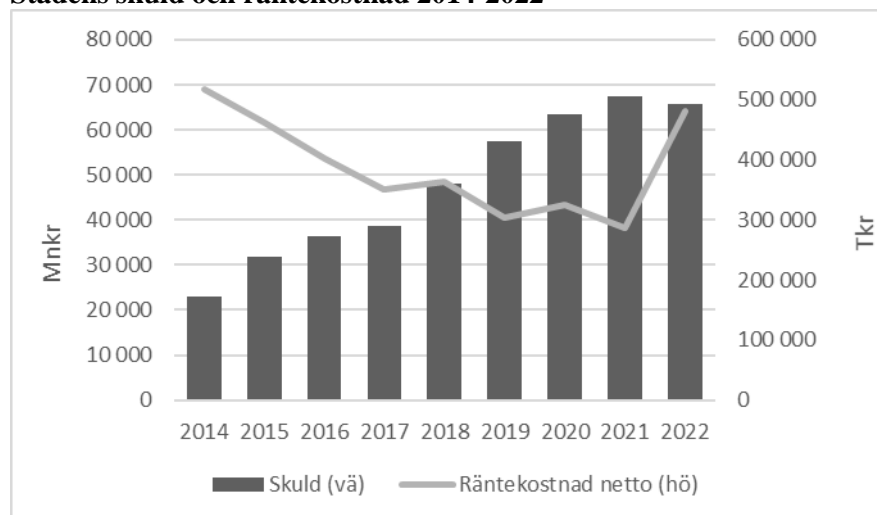
Tidsaspekten är viktigt och huvuddelen av de investeringsutgifter som nu behöver betalas är en konsekvens av historiska investeringsbeslut då många av projekten är omfattande och tar tid att genomföra. Följaktligen påverkar dagens investeringsbeslut morgondagens skuld och kräver därför noggsamma överväganden idag.

Några av stadens bolag påverkar inte direkt stadens resultatbudget. Bostadsbolagens investeringar finansieras genom hyror och utdelning av överskott till staden får endast ske i mycket begränsad omfattning. Stockholm Vatten och Avfall AB finansieras genom invånarnas erlagda avgifter för vatten och avfall och ökade kostnader för investeringar betalas därmed direkt eller indirekt av alla stockholmare. Övriga bolag påverkar stadens budget, dels genom att staden betalar självkostnadshyra för exempelvis skolor, förskolor och äldreboende och dels genom att eventuellt samlat överskott kan lämnas till staden genom utdelning, vilken är med och delfinansierar annan välfärd. Investeringar som lånefinansieras ökar dock stadens skuld här och nu, oavsett i vilket bolag investeringarna sker och oavsett om de över tid kommer betalas genom inkommande hyror och VA-avgifter, vilket måste tas i beaktande.

Räntekostnader idag och framöver

Stadens skuld har under lång tid kunnat öka samtidigt som räntekostnaderna har minskat eftersom effekten av fallande räntor har varit större än effekten av skuldökningen.

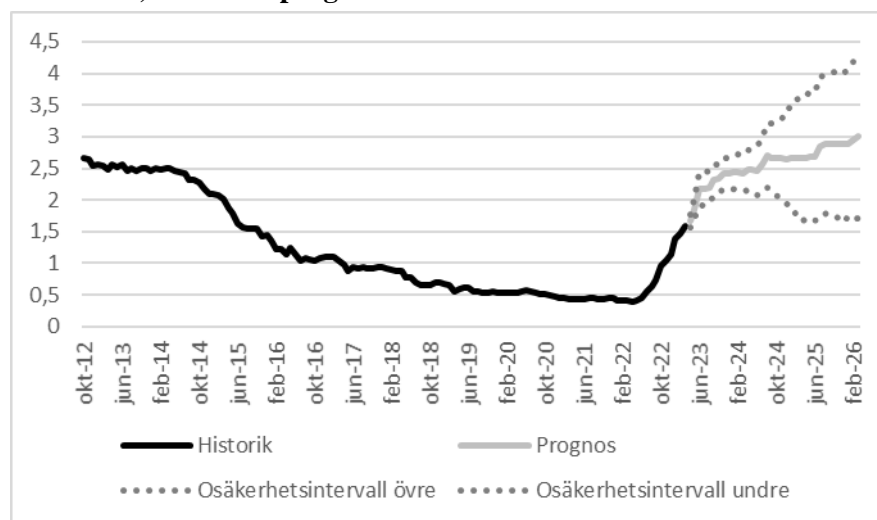
Stadens skuld och räntekostnad 2014-2022

Denna trend bröts under 2022 och de faktiska nettoräntekostnaderna ökade från ca 290 mkr till 480 mkr, trots att skulden minskade och den genomsnittliga upplåningsräntan för stadens skuld endast ökade till 0,73 procent för helåret 2022 från en nivå om 0,45 procent under 2021. Under 2023 har den genomsnittliga upplåningsräntan fortsatt

stiga snabbt i samband med ränteomsättningar och omfinansiering av befintliga lån till nya högre räntenivåer. Prognosen för stadens genomsnittliga låneränta, vilken styr räntan för stadens bolag och även internräntan för nämnderna, antas enligt nuvarande prognoser bli upp mot 3 procent de närmaste åren. I diagrammet nedan redovisas stadens genomsnittliga låneränta mellan oktober 2012 och oktober 2022 samt prognosen för densamma till och med februari 2026.

Snittränta, utfall och prognos

* Ett osäkerhetsintervall kring prognosen för snittränta har beräknats baserat på historiska avvikelser mellan prognos och utfall de senaste 10 åren (90e percentilen).

Med nuvarande skuld ger en genomsnittsränta för staden om 3 procent årliga räntekostnader för kommunkoncernen om ca 2 mdkr. Genomförs kommunkoncernens nuvarande investeringsbudget utan att åtgärder vidtas för att erhålla en hög egenfinansieringsgrad kan nuvarande skuld komma att dubblas inom 10 år. En ränta om 3-4 procent skulle då ge en årlig räntekostnad för kommunkoncernen på upp mot 5 mdkr. Det kan jämföras med en årlig kostnad för hela stadens pedagogiska förskoleverksamhet om 5,6 mdkr år 2022. Högre räntenivåer i kombination med en ökande skuld innebär följaktligen att stigande räntekostnader snabbt blir en betydande kostnadspost i stadens budget samt belastar stadens bolag med effekter på hyressättning och avgifter.

Konsekvenser för upplåningen

Stockholms stad har genom sina starka finanser idag högsta möjliga kreditvärdighet och kan därför låna till förmånliga villkor på den nordiska räntemarknaden, där staden är en välrenommerad låntagare hos stora investerare. En i närtid tydligt större skuld kommer sannolikt medföra att stadens nyckeltal och därmed kreditvärdighet försämras vilket medför sämre lånevillkor, oaktat vilken räntenivå

som då gäller. Ytterligare en viktig aspekt att beakta är att Stockholms stad nu står inför en brytpunkt avseende skuldens absoluta storlek. Om skulden fortsätter att öka i en snabb takt kommer Stockholms stad att tvingas till ett dyrare upplåningsförfarande. Detta för att kunna hitta fler internationella investerare som är villiga att låna ut kapital alternativt finna andra likviditetskällor exempelvis kompletterande lån via finansbolaget Kommuninvest, eftersom den nordiska kapitalmarknaden inte längre räcker till. Detta nya förfarande medför högre kostnader och i Kommuninvests fall åtaganden i form av borgen utöver de kostnader som en försämrad kreditvärdighet för med sig. I perioder av turbulens på kapitalmarknaderna är tillgången på kapital ofta begränsad och räntenivåerna temporärt förhöjda. Så var tidvis fallet under pandemin och det har ytterligare accentuerats i samband med aktuella geopolitiska spänningar och det förändrade ränteläget, vilket tydliggjort sårbarheten med en stor och stigande skuld som kontinuerligt behöver om- och nyfinansieras till i nuläget betydligt högre räntor.

Hållbara finanser nu och framåt

För att säkerställa hållbara finanser på lång sikt behöver staden kontinuerligt se till att kommunkoncernens egenfinansiering av investeringar är tillräckligt hög så att skuldtutvecklingen blir rimlig i relation till stadens tillväxt. Det är därför av vikt att den diskussion som förs avseende storleken på de årliga investeringarna utifrån behov och politiska ambitioner även innefattar förslag på hur dessa investeringar ska finansieras i ett koncernperspektiv. Givet stadens nuvarande situation med relativt hög skuld finns idag ett behov av att begränsa skuldökningstakten för att möjliggöra hållbara finanser på lång sikt. En reducerad investeringsvolym, utökade tillgångsförsäljningar eller ett större resultat i verksamheterna är verktygen som finns för att begränsa skuldutväxten.

Ett sätt att hantera dagens investeringsbehov utan att belasta kommande generationer med en betungande skuld, är att skapa mer utrymme för investeringar i den årliga budgeten. Ett flertal kommuner har av detta skäl ett överskottsmål i sin budget på 2-3 procent av skatter och stadsbidrag.

Att möta ett utökat behov av bostäder, infrastruktur och samhällsservice är nödvändigt i en växande stad. Angeläget är också att upprätthålla standard och funktion på befintliga fastigheter och infrastruktur. För att detta ska vara möjligt över tid är det viktigt med långsiktigt hållbara finanser som också skapar handlingsutrymme för framtida utmaningar och satsningar. Utifrån nuvarande budget kan en skuldökning på upp emot 10 mdkr väntas varje kommande år vilket, adderat till nuvarande skuld, snabbt

medför en ohållbart stor skuld. Dagens investerings- och finansieringsbeslut är avgörande för framtiden och påverkar möjligheterna för dagens och framtida stockholmare.

Planeringsförutsättningar för 2024 till 2026

SKR:s skatteunderlagsprognos från 27 april vilar på ett samhällsekonomiskt scenario för utvecklingen globalt och i Sverige fram till 2026. Den höga inflationen och de snabba räntehöjningarna bidrog till att bromsa efterfrågan i ekonomin under slutet av 2022 och under sista kvartalet föll svensk BNP. Efter en kort period av återhämtning efter pandemin går ekonomin återigen in i en lågkonjunktur. SKR bedömer att BNP minskar med 1,0 procent i år, vilket främst drivs av att både hushållens konsumtion och investeringarna faller. Även den offentliga konsumtionen utvecklas svagt och kommunsektorns konsumtion förväntas minska 2023.

De senaste tio åren har det reala skatteunderlaget ökat med i genomsnitt 1,6 procent per år. Under 2023-2026 beräknar SKR att det reala skatteunderlaget endast ökar med i genomsnitt 1,1 procent per år trots att det nominella skatteunderlaget förväntas öka något mer än ett historiskt genomsnitt. Först år 2025 är det reala skatteunderlaget tillbaka på 2022 års nivå.

Skattunderlaget hade en stark tillväxt år 2022. De höjda garantipensionerna, som då bidrog till att öka skattunderlaget, stiger även 2023 bland annat på grund av att prisbasbeloppet har höjts. Under 2023 förväntas dock ökningen av skatteunderlaget bromsa in i likhet med ekonomin och det reala skattunderlaget minska med 2,5 procent. Även 2024 är skattunderlagets utveckling svag. Framförallt är det lönesummans bidrag som håller tillbaka utvecklingen. Under åren 2025-2026 prognostiserar SKR att skatteunderlaget ökar mer än det historiska genomsnittet till följd av fler arbetade timmar.

Stockholms stads skatteintäkter för 2024 beräknas, enligt SKR, att öka med cirka 93 mnkr jämfört med den plan för 2024 som beslutades i kommunfullmäktiges budget för 2023. För 2025 beräknas skatteintäkterna öka med 496 mnkr jämfört med den plan som beslutades i kommunfullmäktiges budget för 2023.

Resultatbudget

I resultatbudgeten nedan presenteras reviderad plan för budget 2024 i jämförelse med Plan för 2024 som beslutades i samband med budget 2023. Planen har uppdaterats med SKRs senaste skatteunderlagsprognos. Inga kostnadsposter har uppdaterats.

Mnkr	Budget 2023	Plan 2024	Reviderad plan 2024
Verksamhetens intäkter	9 037,1	9 229,4	9 229,4
Verksamhetens kostnader (-)	-58 223,8	-58 482,2	-58 482,2
Avskrivningar (-)	-2 057,1	-2 172,0	-2 172,0
Central medelsreserv (-)			
Oförutsedda behov	-731,0	-731,0	-731,0
Prestationsreserv	-657,5	-1 504,3	-1 504,3
Anslagsfinansierad del av pensioner/arbetsgivaravgifter m.m.	-1 523,4	-1 962,4	-1 962,4
Verksamhetens nettokostnader	-54 155,7	-55 622,5	-55 622,5
Skatter	59 336,4	61 994,6	62 088,0
Begravningsavgift	218,0	227,2	227,5
Inkomstutjämning	-6 706,6	-6 990,0	-7 146,1
Kostnadsutjämning	-907,9	-912,9	-1 067,6
Regleringspost	1 895,4	1 477,1	2 239,0
Generellt statsbidrag	0,0	0,0	0,0
Fastighetsavgift	1 358,3	1 358,3	1 378,6
LSS-utjämning	-1 878,9	-1 889,2	-1 939,7
Verksamhetens resultat	-841,0	-357,4	157,2
Finansiellt resultat (exkl. utdelning)	-589,4	-468,9	-468,9
Utdelning Stockholms Stadshus AB	1 440,0	925,0	925,0
Disposition/avsättning begravningsfond	-9,5	-24,5	-24,5
Resultat efter finansiella poster	0,1	74,2	588,8
Förändring av redovisat eget kapital	0,1	74,2	588,8